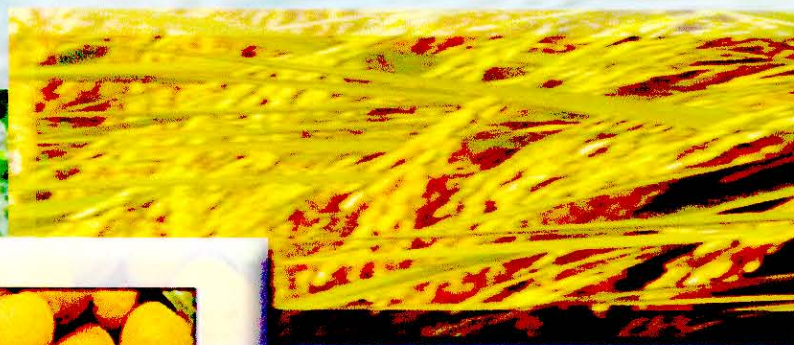

การศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคม
เพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน
ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางด่า

จังหวัดพะเยา ปีการผลิต 2545/46

โดย

ศิริวัฒน์ สิงห์ศิริ

เอกสารวิชาการเลขที่ 06 - 05 - 46
ส่วนเศรษฐกิจที่ดิน สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2546

การศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคมเพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน
ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า จังหวัดพะเยา
ปีการผลิต 2545/46

โดย

นายศิริวัฒน์ สิงห์ศิริ

เอกสารวิชาการเลขที่ 06 - 05 - 46

ส่วนเศรษฐกิจที่ดิน

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2546

บทคัดย่อ

การศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ซึ่งเป็นศูนย์หนึ่งในจำนวน 36 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ตั้งอยู่ที่ตำบลผาข้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ประกอบด้วยสามหมู่บ้านได้แก่ หมู่บ้านสิบสองพัฒนา หมู่บ้านปางค่าเหนือ และหมู่บ้านปางค่าใต้ ซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลอยู่ในระหว่าง 500-1,300 เมตร และมีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 56.04 ตารางกิโลเมตร หรือ 35,026 ไร่ ได้สำรวจสภาพรวมทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกรทุกหมู่บ้านแบบเจาะจงได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 138 ตัวอย่าง และสำรวจข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสงและลำไย เป็นต้น ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 188 ตัวอย่าง ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า มีประชากรทั้งหมดเป็นชาวเขาเผ่าม้งและเผ่าเย้า โดยที่ชาวเขาเผ่าม้งจะมีมากกว่าอยู่ในสองหมู่บ้านคือ บ้านสิบสองพัฒนาและบ้านปางค่าเหนือ ส่วนชาวเขาเผ่าเย้าจะมีเพียงหมู่บ้านเดียวได้แก่ หมู่บ้านปางค่าใต้ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสงและลำไย เป็นต้น โดยเฉพาะข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และถั่วลิสงจะปลูกกันแทบทุกครัวเรือนและทำรายได้หลักทางการเกษตรให้แก่ครอบครัว ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะอยู่กันเป็นกลุ่มๆ เรียกว่ากลุ่มบ้าน ซึ่งจะตั้งกันกระจุกกระจายกันไปแล้วแต่ละกลุ่ม บางกลุ่มอยู่สูงมากบนยอดเขาหรือยอดดอย ทำให้การเดินทางหรือการติดต่อกันทำด้วยความลำบาก สมาชิกในแต่ละครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 5 คน ส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 44.32 ปี และจะไม่รู้หนังสือมากที่สุดเฉลี่ยทั้งโครงการร้อยละ 58.70 โดยเฉพาะประชากรในเขตหมู่บ้านสิบสองพัฒนาจะมีผู้ไม่รู้หนังสือมากกว่าอีก 2 หมู่บ้าน สำหรับสมาชิกในครัวเรือนจะมีเพศหญิงมากกว่าเพศชายแต่ก็ไม่แตกต่างกันมากนักส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 66.58 อยู่ในวัยแรงงาน ส่วนนอกวัยแรงงานจะเป็นเด็กเล็กที่เรียนหนังสือและคนชรา และทั้งหมดจะนับถือศาสนาพุทธ มีอยู่บ้างเพียงเล็กน้อยนับถือผีและศาสนาคริสต์ การถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเองเฉลี่ยครอบครัวละ 18.07 ไร่ และเกษตรกรเกือบทั้งหมดจะไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินเฉลี่ยร้อยละ 99.02 ของเกษตรกรทั้งหมดในเขตโครงการ เกษตรกรจะมีรายได้จากพืชเป็นรายได้หลักโดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจ 2 ชนิดได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และถั่วลิสง ส่วนรายได้จากสัตว์ได้แก่ การขายสุกร ดังนั้นเกษตรกรจะมีรายได้รวมจากในฟาร์มและนอกฟาร์มทั้งหมดเฉลี่ยครอบครัวละ 71,041.37 บาท ขณะเดียวกันจะมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยครอบครัวละ 62,041.94 บาท ดังนั้นเกษตรกรจะมีรายได้หรือเงินออมสุทธิเฉลี่ยครอบครัวละ 8,999.43 บาท เมื่อพิจารณาถึงต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของเกษตรกรแล้วพบว่าการผลิตถั่วลิสงจะให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าพืชชนิด

อื่นๆ ทุกชนิดไม่ว่าจะพิจารณาจากผลตอบแทนเหนือต้นทุนชนิดใดๆ ก็ตาม ดังเช่นจะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเป็นกำไรเฉลี่ยร้อยละ 1,516.88 บาท และมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรทั้งหมดหรือกำไรขั้นต้นมีเฉลี่ยร้อยละ 1,066.84 บาท ขณะเดียวกันจะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนรวมหรือมีรายได้สุทธิกำไรร้อยละ 1,035.35 บาท

ผลของการศึกษาปัญหาชนิดต่างๆ จะสามารถแยกลักษณะของปัญหาใหญ่ๆ สามชนิดได้แก่ ปัญหาในด้านการผลิต ปัญหาในการครองชีพและปัญหาด้านสังคมและความปลอดภัย ในส่วนของปัญหาในการผลิตพืชเกษตรกรจะให้ความสำคัญของปัญหาจากปัจจัยการผลิตมีราคาสูง รองลงมาได้ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ส่วนปัญหาในการครองชีพจะพบปัญหาในเรื่องรายได้ไม่พอรายจ่ายมากที่สุด สำหรับปัญหาทางด้านสังคมและความปลอดภัย ปัญหาสำคัญที่สุดได้แก่ ปัญหาเรื่องยาเสพติด เกษตรกรมีความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในด้านของการประกอบอาชีพ ได้แก่ ต้องการให้รัฐจัดหาปัจจัยการผลิตในราคายุติธรรม การจัดสรรที่ดินทำกิน เป็นต้น ทางด้านการครองชีพและสังคมที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่การจัดการแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและจัดสร้างสถานีนอนามัยในหมู่บ้าน สำหรับความรู้เรื่องดินและการใช้ที่ดิน เกษตรกรจะใช้วิธีการเตรียมดินโดยการเผาเศษซากพืชเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาได้แก่การฉีดยาปราบวัชพืช ตัดหญ้าและเผา ในส่วนของแนวความคิดในการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดว่าจะต้องมีการลงทุนเรื่องการจัดหาแหล่งน้ำ ใ้ปุ๋ยให้เพียงพอ เปลี่ยนพันธุ์ใหม่ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยมากโดยเฉพาะหัวหน้าครอบครัว ต้องมีการจัดหาบุคคลากรทางการศึกษามาอบรมหรือให้การสอนนอกระบบให้แก่หัวหน้าครัวเรือนและสมาชิก ให้เข้าใจในภาษาไทยมากขึ้นเพื่อสะดวกในการติดต่อสื่อสาร นำความรู้และข่าวสารมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมให้ดีขึ้น นอกจากนี้ควรอบรมและเสนอแนะให้ความรู้เรื่องดินและการใช้ที่ดิน ตลอดจนการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างถูกต้องเพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ไม่เสื่อมโทรมลงไป โดยใช้วิธีการปลูกพืชหมุนเวียนหรือใส่ปุ๋ยหมักเพิ่มขึ้นและควรจัดหาแหล่งน้ำ สร้างแหล่งน้ำหรือให้เกษตรกรสร้างบ่อน้ำในไร่นาตัวเองและจากผลที่ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง เกษตรกรควรรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มหรือสหกรณ์ ปัจจัยการผลิตเพื่อซื้อขายในหมู่สมาชิกของตนเอง

สารบัญเรื่อง

หน้า

บทที่ 1 : บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	1
1.3 ระยะเวลาดำเนินการ	2
1.4 สถานที่ดำเนินการ	2
1.5 อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการ	2
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	2
1.7 ผู้ดำเนินการวิจัย	3
1.8 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	3
บทที่ 2 : สภาพเศรษฐกิจและสังคม	4
2.1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน	4
2.2 สภาพสังคมของครัวเรือนเกษตรกร	4
2.3 สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร	6
2.4 ปัญหา ความต้องการ ความรู้เรื่องดินและทัศนคติในการใช้ที่ดิน	8
บทที่ 3 : สภาพการผลิตพืช ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตพืช	12
บทที่ 4 : สรุปและข้อเสนอแนะ	24
เอกสารอ้างอิง	อ
ภาคผนวก	ผ

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 : ลักษณะทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	30
ตารางที่ 2 : ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	31
ตารางที่ 3 : สถานภาพการทำงานและลักษณะงานที่ทำของสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	32
ตารางที่ 4 : การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	33
ตารางที่ 5 : การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	34
ตารางที่ 6 : รายได้สุทธิของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	35
ตารางที่ 7 : ภาวะหนี้สินและการกู้ยืมเงินของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	36
ตารางที่ 8 : ปัญหาด้านการครองชีพ สังคมและความปลอดภัยของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	37
ตารางที่ 9 : ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	38
ตารางที่ 10 : ทักษะคติความรู้เรื่องดินและการใช้ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	39
ตารางที่ 11 : ทักษะคติในการใช้ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	44
ตารางที่ 12 : แนวความคิดในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	46
ตารางที่ 13 : ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ผลผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46	47

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 14 : การใช้ปัจจัยการผลิตในการผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมือง ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	48
ตารางที่ 15 : การใช้แรงงานคนในการผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมือง ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	49
ตารางที่ 16 : การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมือง ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	50
ตารางที่ 17 : ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมือง ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	51
ตารางที่ 18 : ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในการผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมือง ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	53
ตารางที่ 19 : ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	54
ตารางที่ 20 : การใช้ปัจจัยการผลิตในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	55
ตารางที่ 21 : การใช้แรงงานคนในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	56
ตารางที่ 22 : การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	57
ตารางที่ 23 : ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	58
ตารางที่ 24 : ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	60
ตารางที่ 25 : การใช้ปัจจัยการผลิตในการผลิตลินจีพันธุ์ฮงฮวย(ไม่ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	61
ตารางที่ 26 : การใช้แรงงานคนในการผลิตลินจีพันธุ์ฮงฮวย(ไม่ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46	62

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 27 : การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตลีนจีพ่นทุ้งฮวย(ไม่ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	63
ตารางที่ 28 : ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตลีนจีพ่นทุ้งฮวย(ไม่ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	64
ตารางที่ 29 : ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในการผลิตลีนจีพ่นทุ้งฮวย (ไม่ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	66
ตารางที่ 30 : ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ผลผลิตลีนจีพ่นทุ้งฮวย(ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	67
ตารางที่ 31 : การใช้ปัจจัยการผลิตในการผลิตลีนจีพ่นทุ้งฮวย(ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	68
ตารางที่ 32 : การใช้แรงงานคนในการผลิตลีนจีพ่นทุ้งฮวย(ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	69
ตารางที่ 33 : การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตลีนจีพ่นทุ้งฮวย(ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	70
ตารางที่ 34 : ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตลีนจีพ่นทุ้งฮวย(ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	71
ตารางที่ 35 : ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในการผลิตลีนจีพ่นทุ้งฮวย (ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	73
ตารางที่ 36 : ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ผลผลิตลำไยพันธุ์ฮือดอ(ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	74
ตารางที่ 37 : การใช้ปัจจัยการผลิตในการผลิตลำไยพันธุ์ฮือดอ(ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	75
ตารางที่ 38 : การใช้แรงงานคนในการผลิตลำไยพันธุ์ฮือดอ(ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	76

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 39 : การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตลำไยพันธุ์อีดอ(ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	76
ตารางที่ 40 : ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตลำไยพันธุ์อีดอ(ให้ผลผลิต) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	77
ตารางที่ 41 : ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในการผลิตลำไยพันธุ์อีดอ (ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ ปีการผลิต 2545/46	78

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 โดยมูลนิธิโครงการหลวง ในเขตหมู่บ้านปางค่า ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา มีหมู่บ้านอยู่ในความรับผิดชอบทั้งหมด 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านสิบสองพัฒนา หมู่บ้านปางค่าเหนือ และหมู่บ้านปางค่าใต้ พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงจากระดับน้ำทะเลอยู่ในระหว่าง 500 – 1,300 เมตร และมีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 56.04 ตารางกิโลเมตรหรือ 35,026 ไร่ ลักษณะของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาและภูเขาสูง มีลำน้ำสายสำคัญได้แก่ น้ำคะและห้วยน้ำตม ประชากรประกอบด้วยชาวเขาเผ่าม้งในสองหมู่บ้านได้แก่ บ้านสิบสองพัฒนาและบ้านปางค่าเหนือ ส่วนบ้านปางค่าใต้จะเป็นชาวเขาเผ่าเย้า วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าเพื่อส่งเสริมอาชีพให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ตลอดจนเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของราษฎรให้ดีขึ้น ในปัจจุบันเหลือพื้นที่ป่าเพียงประมาณร้อยละ 44 ของพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ป่าไม้ดิบชื้นและป่าไม้เบญจพรรณ สาเหตุมาจากการแย่งที่ทำกินและการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ มีการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อหาพื้นที่ในการเพาะปลูกพืชทำไร่โดยเฉพาะในระหว่างที่หุบเขาได้ถูกทำลายลงเกือบหมดและสภาพป่าไม้ที่เหลือจะอยู่ในบริเวณที่ภูเขาสูง เทือกเขา และในบริเวณที่มีหินโผล่ติดกัน

ส่วนเศรษฐกิจที่ดินได้รับมอบหมายให้ทำการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรตลอดจนภาวะการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญๆ ของเกษตรกรเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญประกอบการพิจารณาในการวางแผนการใช้ที่ดินและกำหนดการเลือกใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่ดินและทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัดและถูกทำลายลงในปัจจุบัน ตลอดจนเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษารายละเอียดทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรตลอดจนปัญหา ความต้องการและทัศนคติ

1.2.2 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตพืช การจัดสรรผลผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของเกษตรกร

1.3 ระยะเวลาดำเนินการ

1.3.1 ระยะเวลาเตรียมและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2546 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2546

1.3.2 สํารวจข้อมูลภาคสนามตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ.2546 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2546

1.3.3 ประมวลผลข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ.2546 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2546

1.3.4 วิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2546 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2546

1.3.5 เขียนและจัดทำรายงานตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ.2546 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ.2546

1.4 สถานที่ดำเนินการ

ได้ดำเนินการศึกษาในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ประกอบไปด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 3 หมู่บ้านได้แก่ หมู่บ้านสิบสองพัฒนา หมู่บ้านปางค่าเหนือ และหมู่บ้านปางค่าใต้ มีพื้นที่ทั้งหมด 56.04 ตารางกิโลเมตรหรือ 35,026 ไร่

1.5 อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการ

1.5.1 แบบสอบถามการวิจัยภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

1.5.2 แบบสอบถามสภาพการผลิตพืชของเกษตรกร

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

1.6.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.6.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลของเกษตรกรทั้งเรื่องของภาวะเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปและข้อมูลในเรื่องของการผลิตพืช ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตพืชชนิดต่างๆ ของเกษตรกรในบริเวณพื้นที่โครงการหลวงปังค่า โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้จำนวนตัวอย่างครัวเรือนเกษตร 138 ตัวอย่าง และตัวอย่างเกษตรกรที่ผลิตพืช 188 ตัวอย่าง

1.6.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งโครงการหลวง ทั้งที่อยู่ในพื้นที่และนอกพื้นที่ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในเรื่องของการประสานงานทั้งของรัฐและเอกชน

เช่น มูลนิธิโครงการหลวง กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

1.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.6.2.1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของเกษตรกรรวมทั้งปัญหา ความต้องการและทัศนคติ ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

1.6.2.2 ต้นทุน รายได้และผลตอบแทนการผลิตพืชใช้วิธีการทางเศรษฐศาสตร์ โดยคำนวณทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

1.6.2.3 การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

จุดคุ้มทุนคือจุดที่รายได้ = รายจ่าย

ผลตอบแทน = (ปริมาณผลผลิต x ราคาผลผลิต) - ราย

จ่าย

ผลผลิตที่จุดคุ้มทุน = รายจ่าย / ราคา

1.7 ผู้ดำเนินการวิจัย

นายศิริวัฒน์ สิงห์ศิริ

1.8 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ส่วนเศรษฐกิจที่ดิน สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน

บทที่ 2

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

การศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในเขตโครงการหลวงปางค่า ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ประกอบด้วยพื้นที่ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านสิบสองพัฒนา บ้านปางค่าเหนือ และบ้านปางค่าใต้ ได้ผลการศึกษาดังนี้

2.1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่ามีหมู่บ้านซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบโครงการอยู่เพียง 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านสิบสองพัฒนา หมู่บ้านปางค่าเหนือ และหมู่บ้านปางค่าใต้ โดยสองหมู่บ้านแรกจะเป็นชาวเขาเผ่าม้งทั้งหมด ส่วนหมู่บ้านที่เหลือจะเป็นชาวเขาเผ่าเย้า มีประชากรรวมทั้งหมด 1,666 คน 270 ครัวเรือน ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน 301 ครอบครัวยุติพลีครัวเรือนละ 5.53 คน ในจำนวนนี้บ้านสิบสองพัฒนาจะมีประชากรมากที่สุดและเป็นชาวเขาเผ่าม้งทั้งหมด ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของประชากรจะอยู่กันเป็นกลุ่ม บางกลุ่มตั้งอยู่ในพื้นที่สูงมาก ได้แก่ กลุ่มบ้านน้ำคะและบ้านสานก้วย เมื่อมีฝนตกหนักจะขาดการติดต่อกับผู้ที่อยู่ด้านล่างเพราะไม่สามารถเดินทางได้นอกจากใช้รถขับเคลื่อนสี่ล้อ ส่วนด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานพบว่าประชากรในพื้นที่โครงการมีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้าน ถนนและเส้นทางโดยทั่วไปใช้ได้สะดวกทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง ยกเว้น 2 กลุ่มบ้านที่กล่าวมาในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าจะมีศูนย์เด็กเล็ก 4 แห่ง และมีโรงเรียน 2 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านใหม่ปางค่าหรืออีกชื่อเรียกว่า ภูลังการนุสรณ์ สอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และโรงเรียนราชานุสรณ์ สอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนี้ยังมีสถานีอนามัย 1 แห่งที่หมู่บ้านปางค่าใต้

2.2 สภาพสังคมของครัวเรือนเกษตรกร

อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนในเขตโครงการเฉลี่ย 44.32 ปี ซึ่งกำลังอยู่ในวัยแรงงาน การนับถือศาสนาส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาได้แก่ การนับถือผี โดยมีการนับถือกันทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะหมู่บ้านปางค่าเหนือ ซึ่งมีการนับถือมากที่สุดร้อยละ 54.29 ตามความเชื่อของคนโบราณ ส่วนการนับถือศาสนาคริสต์มีเพียงเล็กน้อยจะมีเฉพาะสองหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสิบสองพัฒนาและบ้านปางค่าใต้ จากการสำรวจเกษตรกรที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่โครงการพบว่าส่วนใหญ่จะไม่รู้หนังสือคืออ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เฉลี่ยร้อยละ 58.70 หมู่บ้านสิบสองพัฒนาจะมีประชากรไม่รู้หนังสือมากกว่าอีก 2 หมู่บ้านซึ่งได้แก่ หมู่บ้านปางค่าเหนือ และหมู่บ้านปางค่าใต้รองลงมาพวกอ่านออกเขียนได้ร้อยละ 20.29

จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 14.49 มัธยมศึกษาตอนต้นและสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 4.35 และ 2.16 ตามลำดับ ในส่วนของหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่โครงการจะเข้ารับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับอาชีพที่หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนจัดขึ้นจะมีน้อยมากเพียงร้อยละ 16.67 ส่วนใหญ่เกษตรกรมักไม่ค่อยให้ความสนใจเอาใจใส่ในเรื่องของการอบรมมากนัก คิดว่าไม่ได้รับประโยชน์จากการอบรมแต่ละครั้งที่จัดขึ้น เนื่องจากจะทำให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพ ในส่วนของสมาชิกภายในครัวเรือนเกษตรกรจากผลของการสำรวจพบว่า มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย แต่ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก เป็นเพศหญิงประมาณร้อยละ 51.03 เพศชายร้อยละ 48.97 ส่วนใหญ่ของสมาชิกในครัวเรือนจะอยู่ในวัยแรงงานร้อยละ 66.58 สำหรับนอกวัยแรงงานจะเป็นเด็กเล็กซึ่งกำลังเรียนหนังสือและคนชรา สถานภาพของบุคคลเหล่านี้ร้อยละ 62.72 จะมีใบ ทร.14 คือ ผู้ที่ได้รับสัญชาติไทยและมีบัตรประชาชนแล้ว นอกจากนี้ในส่วนของสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่รู้หนังสือร้อยละ 38.17 รองลงมาได้แก่ บุตรหลานที่กำลังศึกษาเล่าเรียนร้อยละ 30.46 ในจำนวนผู้ที่กำลังศึกษาอยู่จะมีตั้งแต่วัยประถมศึกษาถึงระดับปริญญาตรี ซึ่งระดับประถมศึกษาจะมีมากที่สุดร้อยละ 59.49 ส่วนระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีน้อยสุดเพียงร้อยละ 0.84 ส่วนสถานภาพการทำงานของคนในครอบครัวเกษตรกร จะอยู่ในวัยทำงานเป็นส่วนมาก โดยจะทำการเกษตรในครอบครัวและรับจ้างในการเกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ 40.14 รองลงมาได้แก่ ทำการเกษตรในครอบครัวและรับจ้างในและนอกรับจ้างร้อยละ 24.31 ส่วนที่ทำการเกษตรในครอบครัวแต่เพียงอย่างเดียวร้อยละ 17.89 ที่เหลือจะทำการเกษตรในครอบครัวและประกอบอาชีพอื่นๆ ควบคู่กันไป เช่น ค้าขาย การทำหัตถกรรมในครัวเรือน (ปักผ้า ทำตุ๊กตา) รับจ้างทั่วไป เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกำลังแรงงานที่ไม่ทำการเกษตรแต่ประกอบอาชีพอื่นแต่เพียงอย่างเดียว เช่น การรับจ้างทั่วไป ทำงานบริษัทห้างร้านต่างๆ ค้าขาย รับราชการหรือเป็นลูกจ้างตามหน่วยงานราชการต่างๆ เป็นต้น ส่วนพวกที่ไม่ทำงานได้แก่ เด็กเล็ก คนชรา และพวกที่กำลังเรียนหนังสือ และพวกที่ติดคุกจากการค้ายาบ้าโดยเฉพาะเกษตรกรของหมู่บ้านสิบสองพัฒนา ซึ่งมีเป็นจำนวนมากประมาณ 40-50 คน (ตารางที่ 1 2 และ 3)

ลักษณะการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเองเฉลี่ยครัวเรือนละ 18.07 ไร่ โดยทุกหมู่บ้านจะมีที่ถือครองขนาดใกล้เคียงกันประมาณ 16.90 – 19.21 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาได้แก่ ที่เช่าเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.19 ที่เหลือจะเป็นที่เช่าทำกินเปล่า ส่วนใหญ่ของที่ถือครองจะใช้ในการทำไร่ ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รองลงมาได้แก่ ไม้ผลและไม้ยืนต้นซึ่งจะมีทั้งลิ้นจี่และลำไยโดยเฉพาะลิ้นจี่จะปลูกกันจำนวนมากบริเวณเชิงเขา และทำรายได้ให้เกษตรกรอย่างมาก ในแต่ละปีจะมีพ่อค้าต่างถิ่นเข้ามาซื้อลิ้นจี่เพื่อนำไปขายเป็นจำนวนมาก ซึ่งพืชทั้ง 4 ชนิด โดยเฉพาะข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และลิ้นจี่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของเกษตรกร เป็นพืชที่เกษตรกรปลูกไว้เพื่อขายผลผลิตแต่เพียงอย่างเดียวรายได้หลักของประชากรได้มาจากพืชทั้ง 2 ชนิดนี้ ดังนั้นในการศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อพืชเศรษฐกิจเหล่านี้

และเกษตรกรทุกครัวเรือนจะปลูกพืชนี้เป็นจำนวนมาก จากการศึกษาลักษณะการใช้ที่ดินปรากฏว่า เกษตรกรมีที่ไร่เฉลี่ยครัวเรือนละ 11.21 ไร่ รองลงมาได้แก่ ที่ไม่ผลและไม่ยืนต้นมีเฉลี่ยครัวเรือนละ 6.26 ไร่ น้อยที่สุดได้แก่ ที่อยู่อาศัยเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.41 ไร่ และส่วนใหญ่เกษตรกรเกือบทั้งหมดจะไม่มีเอกสารสิทธิ์ ในที่ดินร้อยละ 99.02 จะมี น.ส.3 อยู่เพียงร้อยละ 0.02 ที่เหลือจะเป็น ส.ท.ก. และ ส.ป.ก.4-01 อย่างละ เท่าๆ กันร้อยละ 0.48 เมื่อศึกษาถึงกลุ่มหรือองค์กรที่มีอยู่ในเขตโครงการจะพบว่าไม่มีกลุ่มหรือสถาบัน เพียงไม่กี่แห่งที่เข้าไปดำเนินการในเรื่องให้เงินกู้ยืมทำการเกษตรทั้งในเรื่องของเงินทุนตลอดจนจัดซื้อจัดหา วัสดุอุปกรณ์การเกษตรหรือปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มที่ว่าได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การ เกษตร สหกรณ์การเกษตรและโครงการหลวง โดยโครงการหลวงจะมีครัวเรือนเกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิก น้อยที่สุดเพียงร้อยละ 5.88 ของครัวเรือนในพื้นที่โครงการหลวง สำหรับกองทุนหมู่บ้านมีเกษตรกรเป็น สมาชิกมากที่สุดร้อยละ 85.29 (ตารางที่ 4 และ 5)

2.3 สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร

จากการศึกษาถึงเรื่องรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่โครงการปรากฏว่า รายได้ของ ครัวเรือนทั้งหมดมาจากรายได้ในฟาร์มและรายได้นอกฟาร์มของครัวเรือน รายได้ในฟาร์มได้แก่ รายได้ที่ เกิดจากการจำหน่ายผลผลิตพืชและสัตว์ ซึ่งรายได้จากพืชจะเป็นรายได้หลักโดยที่รายได้มาจากการขาย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะมากที่สุดร้อยละ 49.45 ของรายได้จากพืชทั้งหมดหรือครัวเรือนละ 16,720.95 บาท ต่อปี รองลงมาได้แก่ ลินจีเฉลี่ยครัวเรือนละ 7,614.53 บาทต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 22.52 เป็นรายได้จาก ข้าวไร่อีกร้อยละ 26.15 ที่เหลือเป็นพืชชนิดอื่นๆ เล็กๆ น้อยๆ เช่น ลำไย มะม่วง หรือขนุนที่อยู่ภายในหมู่บ้าน ส่วนรายได้ที่เกิดจากการขายสัตว์จะเป็นรายได้จากการขายสุกรทั้งหมด ซึ่งชาวเขาส่วนใหญ่จะเลี้ยงสุกร ไว้ขายแทบทุกครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 1,772.10 บาทต่อปี เมื่อพิจารณาจากรายได้ทั้งพืชและสัตว์ของ ครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่โครงการแล้วปรากฏว่ารายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือนจะมีรายได้จากพืชและสัตว์ เฉลี่ยครัวเรือนละ 35,588.58 บาทต่อปี โดยจะเป็นรายได้จากพืชมากที่สุด ในส่วนของรายได้จากการเกษตร แหล่งที่มาของรายได้จากการเกษตรส่วนใหญ่จะมาจากเงินเดือนหรือรายได้ประจำของสมาชิกภายในครัวเรือน ซึ่งออกไปทำงานยังท้องถิ่นอื่นๆ ทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัดแล้วส่งเงินมาให้ทางบ้านทุกเดือนอย่าง สม่ำเสมอ ส่วนใหญ่จะทำงานในบริษัทห้างร้านต่างๆ และเป็นลูกจ้างหน่วยงานราชการ โดยมีรายได้จาก เงินเดือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 24,847.10 บาทต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 70.09 ของรายได้จากการเกษตรทั้งหมด รองลงมาได้จากรายได้จากบุตรหลานซึ่งไปทำงานยังสถานที่ต่างๆ ทั้งจากภายในประเทศและนอกประเทศ ส่งมาให้เป็นประจำคร้วไม่เท่ากันเฉลี่ยครัวเรือนละ 3,640.58 บาทต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 10.27 ดังนั้น ครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่ของโครงการหลวงบึงคำจะมีรายได้จากการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ยครัวเรือนละ

35,452.79 บาทต่อปี ซึ่งในจำนวนครัวเรือนทั้ง 3 หมู่บ้าน ปรากฏว่าครัวเรือนของหมู่บ้านปางค่าใต้จะมีรายได้นอกการเกษตรทั้งหมดมากที่สุดเฉลี่ยครัวเรือนละ 59,715.36 บาทต่อปี รองลงมาได้แก่ ครัวเรือนในหมู่บ้านปางค่าเหนือเฉลี่ยครัวเรือนละ 38,560.00 บาทต่อปี และน้อยที่สุดได้แก่ ครัวเรือนหมู่บ้านสิบสองพัฒนาเฉลี่ยครัวเรือนละ 19,595.38 บาทต่อปี (ตารางที่ 6)

รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรรมแบ่งออกเป็น 2 ส่วนเช่นเดียวกัน ได้แก่ รายจ่ายในการเกษตรของครัวเรือนและรายจ่ายในการครองชีพของครัวเรือนซึ่งจะมีรายละเอียดดังนี้ คือ

รายจ่ายในการเกษตร รายจ่ายชนิดนี้เกิดขึ้นจากการที่เกษตรกรจะมีค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการผลิตพืชและสัตว์ซึ่งเป็นต้นทุนในการผลิต เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าแรงงานคนและเครื่องจักร ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการผลิต ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อใช้ในการเกษตร จากผลของการศึกษาทราบว่าค่าใช้จ่ายจากการผลิตพืชจะมีมากกว่าค่าใช้จ่ายจากการผลิตสัตว์ และในส่วนของค่าใช้จ่ายจากการผลิตพืชจะมีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งหมดในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าเฉลี่ยครัวเรือนละ 28,438.61 บาทต่อปี ในจำนวนนี้จะเป็นค่าใช้จ่ายจากการใช้แรงงานมากที่สุดเฉลี่ยครัวเรือนละ 13,205.98 บาทต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 46.44 ของค่าใช้จ่ายในการผลิตพืช รองลงมาได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการใช้แรงงานเครื่องจักรเฉลี่ยครัวเรือนละ 3,952.62 บาทต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 13.90 ค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด คือ ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมเครื่องจักรต่างๆ เฉลี่ยครัวเรือนละ 16.81 บาทต่อปี นอกเหนือจากครัวเรือนเกษตรกรจะมีรายจ่ายในการเกษตรจากการผลิตพืชและสัตว์แล้วยังมีรายจ่ายจากการครองชีพซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข รายจ่ายจำนวนนี้ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าสาธารณูปโภค ชนิดต่างๆ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายประจำได้แต่ละเดือน แล้วยังมีค่าใช้จ่ายในด้านค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่ารักษาพยาบาล ค่าการศึกษาเล่าเรียน ค่าพิธีกรรม ค่าบันเทิง เป็นต้น เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนในปีที่สำรวจแล้วปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายในการครองชีพของครัวเรือนเกษตรกรจะสูงกว่าค่าใช้จ่ายในการเกษตรเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าจะมีค่าใช้จ่ายในการครองชีพหรือค่าใช้จ่ายนอกการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 32,065.83 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 51.68 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายในการครองชีพสูงสุดได้แก่ค่าอาหารเฉลี่ยครัวเรือนละ 19,206.09 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 59.90 ของค่าใช้จ่ายนอกการเกษตรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉลี่ยครัวเรือนละ 3,101.30 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 9.67 เนื่องจากลักษณะของพื้นที่และลักษณะของการตั้งบ้านเรือนตลอดจนพื้นที่การเพาะปลูกจะอยู่ห่างไกลซึ่งกันและกัน ทำให้การเดินทางในการประกอบอาชีพและการติดต่อซื้อขายพืชผลเกษตรเป็นไปด้วยความยากลำบาก และอยู่ห่างไกลจากตลาดในเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางของการทำธุรกรรมทุกประเภท ทำให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงตามไปด้วย (ตารางที่ 6)

เมื่อศึกษาถึงรายได้และรายจ่ายทั้งในและนอกรการเกษตรของครัวเรือนเกษตรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าแล้วพบว่าครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยครัวเรือนละ 71,041.37 บาทต่อปี ในจำนวนนี้จะเป็นรายได้ในการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 35,588.58 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 50.10 ของรายได้รวมทั้งหมด ขณะเดียวกันจะมีรายได้นอกรการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 35,452.79 บาทต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 49.90 ของรายได้รวมทั้งหมดเช่นเดียวกัน และจะมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยครัวเรือนละ 62,041.94 บาทต่อปี ในจำนวนนั้นจะเป็นค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 29,976.11 บาทต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 48.32 ของรายจ่ายทั้งหมด และมีรายจ่ายนอกรการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 32,065.83 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 51.68 ของรายจ่ายทั้งหมด ดังนั้นเกษตรกรจะมีรายได้หรือเงินออมสุทธิเฉลี่ยครัวเรือนละ 8,999.43 บาทต่อปี และมีเพียงหมู่บ้านเดียวคือ หมู่บ้านสิบสองพัฒนาที่มีเงินออมติดลบ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงินและค่าใช้จ่ายในการครองชีพ จากการใช้จ่ายแรงงานของตนเองและครอบครัวตลอดจนแรงงานของเพื่อนบ้าน (ตารางที่ 6)

จากการศึกษาในเรื่องของภาวะหนี้สินและลักษณะการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปรากฏว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 57.25 จะมีหนี้สิน ในแต่ละหมู่บ้านจะมีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สินมากกว่าครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่มีหนี้ ยกเว้นหมู่บ้านปางค่าเหนือ วัตถุประสงค์หลักในการกู้หนี้ยืมสินส่วนใหญ่ใช้เพื่อการเกษตรร้อยละ 51.24 รองลงมาได้แก่ นำไปลงทุนในทรัพย์สินเช่น ซื้อเครื่องมือเครื่องใช้หรือการต่อเติมบ้าน เป็นต้น ส่วนที่เหลือจะใช้ในการครองชีพ โดยทั่วๆ ไปร้อยละ 25.00 และ 23.76 ตามลำดับ ดังนั้นครัวเรือนเกษตรกรทุกหมู่บ้านจะมียอดเงินกู้โดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 14,357.14 บาท ส่วนใหญ่ของการกู้เงินจะกู้มาจากกองทุนหมู่บ้านร้อยละ 61.46 และน้อยที่สุดร้อยละ 4.55 กู้มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยมีอัตราดอกเบี้ยอยู่ในช่วงของ ร้อยละ 2.00-11.00 ต่อปีทั้งนี้แล้วแต่เงื่อนไขของการกู้และสถาบันที่กู้ และจะกู้ในระยะสั้นๆ คือเพียงปีเดียว (ตารางที่ 7)

2.4 ปัญหา ความต้องการ ความรู้เรื่องดินและทัศนคติในการใช้ที่ดิน

ปัญหา

โดยทั่วๆ ไปปัญหาของการครองชีพจะมีลักษณะของปัญหาค้ำค้ำคั่งกันทุกชุมชน จะมีความแตกต่างกันบ้างแต่เพียงเล็กน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละชุมชน สำหรับครัวเรือนของประชากรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าจะพบปัญหารายได้ไม่พอรายจ่ายมีมากที่สุดร้อยละ 90.22 โดยบ้านปางค่าเหนือและบ้านปางค่าใต้มีปัญหานี้ใกล้เคียงกันกว่าร้อยละ 95.00 ซึ่งสูงกว่าบ้านสิบสองพัฒนา

รองลงมาที่พบได้แก่ ปัญหาสินค้าต่างๆ ที่มีขายอยู่ในท้องตลาดใช้ในชีวิตประจำวันมีราคาสูงไม่สมดุกับรายได้ของเกษตรกรร้อยละ 53.26 นอกจากนี้เป็นปัญหาจากการขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐานร้อยละ 15.22 โดยบ้านสิบสองพัฒนามีปัญหานี้ร้อยละ 20.00 ซึ่งสูงกว่าอีก 2 หมู่บ้าน การคมนาคมที่ไม่สะดวกถนนบางช่วงใช้ได้ไม่ถนัดตั้งแต่ฤดูฝนใช้ไม่ได้ทำให้การคมนาคมติดต่อกันลำบาก เกษตรกรที่อยู่บนดอยสูงเมื่อถึงเวลาหน้าฝนทางรถจะไม่สามารถใช้รถใช้ถนนในการเดินทางติดต่อธุรกิจถึงชุมชนด้านล่างได้เลยและจะเป็นปัญหาที่จะตามมาในทุกๆ ด้าน ที่เหลือจะเป็นปัญหาของสุขภาพโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนร้อยละ 2.00 มีเพียงหมู่บ้านสิบสองพัฒนาเพียงหมู่บ้านเดียวแต่เป็นปัญหาล้วนน้อยมากซึ่งจะเกิดเฉพาะผู้ที่อพยพมาอยู่ใหม่ ส่วนพวกที่อยู่ดั้งเดิมทั้งหมดจะมีบัตรประจำตัวประชาชน (ตารางที่ 8)

ส่วนปัญหาด้านสังคมและความปลอดภัยจากการสำรวจของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาทางสังคมและความปลอดภัย ทุกหมู่บ้านในพื้นที่โครงการจะพบปัญหาเหล่านี้มากบ้างน้อยบ้างแล้ว แต่ลักษณะของชุมชนที่อาศัยอยู่ตลอดจนสภาพแวดล้อม จากคำตอบที่ได้มาทั้งโครงการจะไม่ค่อยมีปัญหา ร้อยละ 63.04 ส่วนที่มีปัญหามีเพียงเล็กน้อย เฉลี่ยร้อยละ 36.96 โดยที่บ้านปางค่าเหนือและ บ้านปางค่าใต้จะมีปัญหาด้านนี้เล็กน้อย แต่ในขณะเดียวกันหมู่บ้านสิบสองพัฒนาซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของคนเผ่าม้งจะมีปัญหานิดนี้มากที่สุดร้อยละ 67.69 ลักษณะของปัญหาที่สำคัญและพบมากที่สุดได้แก่ปัญหาจากยาเสพติด ซึ่งพบมากทุกหมู่บ้านในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงค่า เนื่องจากเป็นชาวเขาเผ่าม้งและเย้าทั้งหมด อาชีพดั้งเดิมของชาวเขาเหล่านี้คือการปลูกพืชเสพติด โดยเฉพาะหมู่บ้านสิบสองพัฒนาซึ่งเคยเป็นแหล่งซื้อขายยาเสพติดและเป็นสถานที่เสพติดที่มีคนติดยาจำนวนมากมาซื้อขายและเป็นสถานที่เสพมานานหลายปี มียาจำหน่ายอย่างแพร่หลายจนเป็นที่รู้ของคนทั่วไป ปัจจุบันได้ลดลงเนื่องจากนโยบายการปราบปรามยาบ้า แต่ก็ยังมีอยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆ ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของประชากรในเขตพื้นที่โครงการเพราะลักษณะของคนชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่มีพื้นเพดั้งเดิมกับธุรกิจยาเสพติดโดยมีการปลูกพืชเสพติดเป็นอาชีพหลัก จากปัญหาลักษณะนี้จะทำให้เกิดปัญหาที่เป็นผลกระทบได้ตามมาได้แก่ปัญหาครอบครัวไม่อบอุ่น ซึ่งมีเพียงหมู่บ้านเดียวคือหมู่บ้านปางค่าเหนือร้อยละ 20.00 ปัญหาสุขภาพและปัญหาทางสังคมตามมา (ตารางที่ 8)

ความต้องการ

ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในด้านของการครองชีพและสังคม ส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่ได้รับการสำรวจร้อยละ 89.13 ไม่ค่อยมีความต้องการเนื่องจากลักษณะชุมชนจะอยู่ในสภาพที่มีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร ถนนหนทาง การคมนาคมและสิ่งสาธารณูปโภคจะมีอยู่ค่อนข้างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเข้าถึงน้ำที่ใช้บริโภค ไฟฟ้า โทรศัพท์ และสถานีอนามัย แต่เกษตรกรส่วนน้อยร้อยละ 10.87 จะมีความต้องการในด้านการครองชีพและสังคม ซึ่งลักษณะของชุมชนกลุ่มนี้จะอยู่บนดอยสูงๆ โดยเฉพาะ

หมู่บ้านปางค่าใต้การคมนาคมค่อนข้างลำบากในฤดูฝนใช้ได้เฉพาะในฤดูแล้งแต่เพียงอย่างเดียว การไปมาหาสู่ใช้ได้เฉพาะบางเวลาเท่านั้นเอง ลักษณะความต้องการที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ เรื่องของสุขภาพตัวเองและสมาชิกในครัวเรือนร้อยละ 33.33 ซึ่งต้องการสถานีอนามัยในท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลหรืออยู่บนดอยที่สูงมากๆ และโอกาสในการที่จะมีสถานีอนามัยเหล่านี้ได้ซึ่งก็อยู่ห่างไกลจากความเป็นจริง นอกจากนี้ก็เป็นความต้องการเกี่ยวกับการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคร้อยละ 33.33 จัดสร้างและซ่อมแซมถนนให้เดินทางสะดวกสามารถติดต่อกันได้ทุกฤดูกาลร้อยละ 26.67 รวมทั้งการมีไฟฟ้าและโทรศัพท์ร้อยละ 11.11 ซึ่งมีเพียงหมู่บ้านสิบสองพัฒนาเพียงบ้านเดียว (ตารางที่ 9)

ความรู้เรื่องดินและทัศนคติในการใช้ที่ดิน

จากการสอบถามเกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าทุกหมู่บ้านจะได้ผลการตอบรับกลับมาในลักษณะของกิจกรรมในการเตรียมดินของเกษตรกรคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะที่ไร่จะใช้วิธีการเตรียมดินเพื่อการเพาะปลูกพืชในปัจจุบัน โดยการเผาเศษซากพืชร้อยละ 65.55 รองลงมาได้แก่ การฉีดยาปราบวัชพืช ตัดหญ้า ร้อยละ 33.61 และใช้วิธีการไถพรวนดินเพียงร้อยละ 0.84 แต่สำหรับที่ปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้นจะใช้วิธีเตรียมดินโดยการฉีดยาปราบวัชพืช ตัดหญ้าและเผาเป็นส่วนใหญ่ร้อยละ 53.03 เนื่องจากลักษณะของการปลูกพืชแตกต่างกัน ที่ไร่จะใช้ปลูกพืชระยะสั้นให้ผลผลิตภายใน 1 ปี ได้แก่ข้าวไร่และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่วนที่ไม้ผลหรือไม้ยืนต้นจะปลูกพืชอายุยาว เช่น ลิ้นจี่และลำไย เป็นต้น ในกรณีที่เผาเศษซากพืชเกษตรกรจะทำการเผาทุกปีหลังเก็บเกี่ยวโดยมีทัศนคติว่าการเผาซากพืชให้ประโยชน์ร้อยละ 68.70 ในจำนวนนี้ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นร้อยละ 40.00 และจะช่วยป้องกันกำจัดโรคแมลงชนิดต่างๆ และวัชพืชออกไป แต่ในขณะเดียวกันการเผาเศษซากพืชจะทำให้ดินไม่บางชนิดที่มีประโยชน์ต้องถูกทำลายลงและก่อให้เกิดมลพิษจากควันไฟทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บตามมา นอกจากนี้คุณภาพของดินในปัจจุบันมีความเสื่อมโทรมมากกว่าในอดีต ทั้งนี้สังเกตได้จากผลผลิตที่ได้ลดลงเรื่อยๆ ร้อยละ 78.82 และพืชที่ปลูกไม่ค่อยเจริญเติบโตร้อยละ 58.82 สาเหตุสำคัญที่ทำให้ดินเสื่อมโทรมเนื่องมาจากการใช้ที่ดินติดต่อกันโดยไม่มีมีการปรับปรุงร้อยละ 90.79 เกษตรกรที่ดำเนินการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรมร้อยละ 75.29 ใช้วิธีการใส่ปุ๋ยเคมีร้อยละ 85.94 ปลูกพืชหมุนเวียนร้อยละ 20.31 ในส่วนของดินที่ถูกชะล้างเกษตรกรเพียงส่วนน้อยร้อยละ 28.24 เคยพบเห็นเมื่อเวลามีฝนตกทำให้เกิดปัญหาผลผลิตเสียหายมากที่สุดร้อยละ 84.21 ทำให้เกิดร่องน้ำและดินเสื่อมโทรมร้อยละ 68.42 และ 5.26 ตามลำดับ จากปัญหาดังกล่าวเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการแก้ไขเนื่องจากไม่รู้วิธีการว่าควรจะทำอย่างไรและคิดว่าไม่มีผลกระทบตลอดจนขาดแคลนเงินทุน ส่วนเกษตรกรที่ดำเนินการแก้ไขมีเพียงเกษตรกรหมู่บ้านปางค่าเหนือเพียงบ้านเดียวใช้วิธีสร้างคันดินร้อยละ 66.67 และปลูกพืชเป็นขั้นบันไดร้อยละ 33.33 ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาดินถูกชะล้างพังทลายเกษตรกรเรียนรู้ด้วยตัวเองทั้งหมด (ตารางที่ 10)

สำหรับทัศนคติในการใช้ที่ดินของเกษตรกรในเรื่องความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการทำเกษตร ในปัจจุบัน เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 77.10 ไม่คิดที่จะเปลี่ยน มีเพียงร้อยละ 8.40 เท่านั้นที่คิดเปลี่ยน ส่วนที่เหลือร้อยละ 14.50 ไม่แน่ใจตัวเองว่าควรจะเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยน เกษตรกรที่ปลูกข้าวไร้อ้อยละ 27.27 ต้องการเปลี่ยนแปลงโดยเลิกปลูกข้าวไร้ทั้งหมด โดยร้อยละ 66.67 ต้องการปลูกลำไยทดแทนเนื่องจากดูแลรักษาง่ายและราคาดี ร้อยละ 33.33 ต้องการปลูกลิ้นจี่ เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 27.27 ต้องการเปลี่ยนแปลงโดยการเลิกปลูกทั้งหมดแล้วหันไปปลูกพืชผักชนิดต่างๆ ร้อยละ 66.67 เนื่องจากเห็นว่าราคาผลผลิตดี ร้อยละ 33.33 ต้องการปลูกลำไย ส่วนเกษตรกรที่ปลูกลำไยและลิ้นจี่ ต้องการปลูกเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะเกษตรกรที่ปลูกลำไยอยู่แล้วต้องการปลูกเพิ่มมากขึ้นเนื่องมาจากมีพื้นที่และมีตลาดรองรับ ส่วนเกษตรกรที่ปลูกลิ้นจี่ส่วนน้อยร้อยละ 33.33 ของเกษตรกรที่ต้องการเปลี่ยน ต้องการเลิกปลูกเพื่อไปปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แทนเพราะคิดว่ามีตลาดรองรับมากกว่า (ตารางที่ 11)

ผลการสำรวจในเรื่องของแนวความคิดในการที่จะเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร คำตอบที่ได้รับกลับมาจากความคิดเห็นของเกษตรกรเมื่อทำผลสรุปประมวลแล้วจะพบว่ามียุหลายแนวทาง ตามความคิดเห็นของตัวเกษตรกรผู้ผลิตโดยตรงความคิดเห็นอันดับแรก ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ทุกหมู่บ้านในพื้นที่โครงการให้ความเห็นเป็นไปในทำนองเดียวกันได้แก่ จะต้องมีการลงทุนเรื่องการจัดหาแหล่งน้ำ มีเกษตรกรทุกหมู่บ้านรวมร้อยละ 55.73 มีความคิดเห็นเช่นนี้ รองลงมาร้อยละ 34.35 จะต้องมีการใส่ปุ๋ยให้เพียงพอ มีการปรับปรุงบำรุงดินร้อยละ 25.19 นอกจากนี้จะต้องมีการเปลี่ยนพันธุ์พืชใหม่ มีการกำจัดศัตรูพืช วัชพืช และจะต้องเพิ่มพื้นที่ปลูก เหล่านี้เป็นแนวความคิดเห็นของเกษตรกรในการที่จะเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้ได้ผลดี

สำหรับแนวความคิดของเกษตรกรในการวางแผนเปลี่ยนไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร จะมีเกษตรกรซึ่งมีความคิดต้องการที่จะเปลี่ยนไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตรมีอยู่น้อยมาก เพียงร้อยละ 9.16 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 68.70 ไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนไปสู่ภาคการเกษตรเลย ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป แต่เหตุผลสำคัญ ได้แก่ ไม่มีความรู้ในด้านอาชีพนอกการเกษตร ถ้าเปลี่ยนไปแล้วไม่รู้จะประกอบอาชีพอะไร ในเมื่อทำการเกษตรมาตั้งแต่ต้นและทำอยู่อาชีพเดียว เหตุผลรองลงมาได้แก่ เกษตรกรบางคนมีอายุมากแล้ว และอาชีพหลักของตัวเองได้แก่อาชีพเกษตร ทำไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ด้วยนอกเหนือจากการขาย และนอกจากนี้ยังมีที่ดินไว้ทำกิน เหล่านี้เป็นต้น (ตารางที่ 12)

บทที่ 3

สภาพการผลิตพืช ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตพืช

จากผลของการสำรวจพืชเศรษฐกิจที่สำคัญซึ่งมีผลกระทบต่อรายได้หลักของครอบครัวและเกษตรกรส่วนใหญ่หรือแทบทั้งหมดในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสงและลำไย มีสภาพการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนแยกตามชนิดพืชดังนี้

ข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมือง พืชชนิดนี้เกษตรกรทุกครัวเรือนในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าจะปลูกทั้งหมด วัตถุประสงค์ในการปลูกเพื่อใช้บริโภคเป็นหลัก และจะเก็บไว้ทำพันธุ์ในการปลูกครั้งต่อไป ในการปลูกข้าวไร่เกษตรกรจะใช้เวลาตั้งแต่เริ่มปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 5 เดือน โดยจะเริ่มปลูกกันในฤดูฝนคือเดือน พฤษภาคม หรือเดือนมิถุนายน และจะเก็บเกี่ยวกันในเดือนตุลาคมหรือเดือนพฤศจิกายน โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.96 ไร่ เกษตรกรในหมู่บ้านปางค่าได้จะมีเนื้อที่ปลูกมากที่สุด เฉลี่ยครอบครัวละ 5.13 ไร่ รองลงมาได้แก่หมู่บ้านสิบสองพัฒนา เฉลี่ยครอบครัวละ 4.91 ไร่ และเกษตรกรในหมู่บ้านปางค่าเหนือจะมีเนื้อที่เพาะปลูกน้อยที่สุดเฉลี่ยครอบครัวละ 4.88 ไร่ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีเนื้อที่เพาะปลูกขนาดใกล้เคียงกันในขณะเดียวกันปริมาณผลผลิตที่ได้ต่อไร่ก็จะไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเฉลี่ยไร่ละ 265.75 กิโลกรัม ผลผลิตทั้งหมดที่ได้ในแต่ละครัวเรือนจะมากน้อยแล้วแต่เกษตรกรในแต่ละรายจะมีเนื้อที่เพาะปลูกมากน้อยแค่ไหน ครัวเรือนใดที่มีเนื้อที่เพาะปลูกมากผลผลิตที่ได้ก็จะมากตามไปด้วย ส่วนครัวเรือนใดมีเนื้อที่เพาะปลูกน้อยผลผลิตที่ได้ก็จะน้อย ผลผลิตที่ได้ทั้งหมดจะใช้บริโภคเฉลี่ยร้อยละ 94.62 ส่วนที่เหลือเฉลี่ยร้อยละ 5.38 จะเก็บไว้ทำพันธุ์ในการผลิตครั้งต่อไป (ตารางที่ 13)

เมื่อศึกษาถึงต้นทุนในการผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า จังหวัดพะเยา จะประกอบด้วยต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ ในด้านของต้นทุนผันแปรทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดจะประกอบไปด้วย ค่าวัสดุการเกษตรชนิดต่างๆ ที่เป็นปัจจัยในการผลิตโดยทั่วไป อาทิเช่น ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ยเคมี ค่ายาปราบวัชพืช เป็นต้น ซึ่งในส่วนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดผันแปรไปตามลักษณะของกิจกรรมที่ทำอยู่ เมื่อพิจารณาถึงต้นทุนของค่าวัสดุการเกษตรทั้งหมดจะพบว่าเกษตรกรแทบทุกหมู่บ้านจะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องของการใช้ยาปราบวัชพืชมากกว่าอย่างอื่น ซึ่งมีทั้งการใช้ยาปราบวัชพืชทั้งชนิดน้ำและชนิดผง ใช้เพื่อทำลายวัชพืชที่ขึ้นรายรอบต้นข้าวให้เสื่อมสลายลงทำให้ต้นข้าวมีความเจริญเติบโตเต็มที่ ผลผลิตที่ได้จะมากขึ้นเพราะจะไม่วัชพืชลงไปแย่งอาหารจากดิน ส่วน

ใหญ่ของเกษตรกรจะใช้ยาชนิดน้ำมากกว่าเพราะใช้ง่ายใช้ผงบเป็นส่วนน้อย โดยการใช้อย่างนี้จะใช้เฉลี่ยไร่ละ 2.04 ลิตร ส่วนที่เป็นผงจะใช้เฉลี่ยไร่ละ 0.15 กิโลกรัม ซึ่งยาปราบวัชพืชเกษตรกรจะได้มาโดยซื้อมาเองทั้งหมดคิดเป็นต้นทุนของยาปราบวัชพืชเฉลี่ยไร่ละ 211.06 บาท โดยบ้านสิบสองพัฒนาและบ้านปางค่าเหนือใช้มากกว่าบ้านปางค่าใต้ประมาณ 3 เท่า รองลงมาได้แก่ ค่าใช้จ่ายซื้อปุ๋ย ประกอบด้วยปุ๋ยเคมี สูตร 46-0-0 สูตร 15-15-15 สูตร 8-24-24 และปุ๋ยเคมีสูตร 21-0-0 โดยปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 เกษตรกรจะใช้มากที่สุดคือทุกหมู่บ้านเฉลี่ยไร่ละ 14.83 กิโลกรัม และใช้น้อยที่สุดได้แก่ปุ๋ยสูตร 8-24-24 เฉลี่ยไร่ละ 0.56 กิโลกรัม ซึ่งเกษตรกรบางหมู่บ้านจะไม่มีการใช้ปุ๋ยชนิดนี้เลย แต่อย่างไรก็ดีแล้วแต่ปุ๋ยทั้ง 4 ชนิดนี้จะมีคุณสมบัติที่คล้ายๆ กัน ดังนั้นเกษตรกรจะใช้ปุ๋ยชนิดใดก็ได้แล้วแต่ความพอใจและความสะดวกในการหาซื้อปุ๋ย แต่ละชนิดตลอดจนราคาของปุ๋ยก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจซื้อปุ๋ยชนิดนั้นๆ ด้วยเกษตรกรทั้ง 3 บ้านมีค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อปุ๋ยไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเรื่องการใช้ปุ๋ยทั้งโครงการเฉลี่ยไร่ละ 148.97 บาท (ตารางที่ 14 และ 17)

การใช้แรงงานคนในการผลิต ในการปลูกพืชข้าวไร่ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าทุกหมู่บ้านจะใช้แรงงานของตนเองและแรงงานของคนในครอบครัวทั้งหมด และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นแรงงานแลกเปลี่ยน ซึ่งกิจกรรมของการใช้แรงงานคนประกอบไปด้วยการเตรียมพื้นที่เพาะปลูก การหยอดเมล็ด ใส่ปุ๋ยเคมี การดายหญ้า การเก็บเกี่ยวและมัด การนวดและการขนย้าย กิจกรรมทั้งหมดดังที่กล่าวมานี้จะใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก กิจกรรมที่เกิดจากการเก็บเกี่ยวจะมีค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดมากที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 465.00 บาท โดยคิดค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยโดยทั่วไปประมาณวันละ 100 บาท จะมีการใช้แรงงานคนในการทำงานเฉลี่ยไร่ละ 4.65 วัน รองลงมาได้แก่การใช้แรงงานคนในกิจกรรมหยอดเมล็ดซึ่งต้องใช้คนจำนวนมากเช่นเดียวกันเฉลี่ยไร่ละ 3.43 วัน คิดเป็นต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 343.00 บาท ที่เหลือจะเป็นแรงงานคน ที่ใช้ในการเตรียมพื้นที่ ดายหญ้า การใส่ปุ๋ยเคมี การนวดในส่วนของ การขนย้ายจะมีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด รวมค่าใช้จ่ายของแรงงานคนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในการผลิตข้าวไร่จะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 1,195.00 บาท เมื่อพิจารณาการใช้แรงงานคนทุกกิจกรรมพบว่า บ้านสิบสองพัฒนามีค่าใช้จ่ายสูงกว่าอีก 2 หมู่บ้าน โดยมีค่าใช้จ่ายในการเตรียมดินสูงกว่า (ตารางที่ 15 และ 17)

การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิต เกษตรกรแทบทุกครัวเรือนจะมีการใช้แรงงานเครื่องจักรทั้งของตนเองและแรงงานเครื่องจักรจ้าง ในกิจกรรมประเภทต่างๆ เช่น การตัดหญ้า การใช้เครื่องพ่นยาปราบวัชพืช การพ่นปุ๋ยเคมี การนวดและการขนย้าย โดยจะมีค่าใช้จ่ายในการใช้แรงงานเครื่องจักรพ่นยาปราบวัชพืชมากที่สุด เฉลี่ยไร่ละ 116.91 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ของค่าใช้จ่ายจะไม่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 98.25 บาท ส่วนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 18.66 บาท ซึ่งจะเป็นค่าใช้จ่ายในการเช่าเครื่องพ่นยามาใช้ในกรณีที่เกษตรกรไม่มีเครื่องพ่นยาเองแต่แรงงานทั้งหมดที่ใช้ในการพ่นยาจะเป็นแรงงานของตนเองและครอบครัว

ทั้งหมด ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมในการตัดหญ้าและการขนย้ายจะมีการใช้แรงงานเครื่องจักรทั้งของตนเอง และจ้างควบคู่กันไปโดยเฉพาะการตัดหญ้าจะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 93.55 บาท บ้านปางค่าเหนือมีค่าใช้จ่ายในการตัดหญ้าและพ่นยาปราบวัชพืชสูงกว่าอีก 2 หมู่บ้าน ส่วนการขนย้ายจะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 41.63 บาท ซึ่งจะเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการจ้างมากกว่าค่าใช้จ่ายของตนเอง สำหรับการนวดข้าวจะเป็นค่าใช้จ่ายจากการจ้างเครื่องจักรทั้งหมด ซึ่งจะมีรถรับจ้างเข้ามารับจ้างนวดข้าวในหมู่บ้าน เมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยว มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 54.10 บาท รวมแล้วค่าใช้จ่ายทั้งหมดจากการใช้แรงงานเครื่องจักรจะมีมูลค่าเฉลี่ยไร่ละ 320.86 บาท ทั้งนี้จะเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 191.83 บาท และเป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 129.03 บาท (ตารางที่ 16 และ 17)

เนื่องจากลักษณะการใช้ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า จะเป็นพื้นที่ตามไหล่เขาและเป็นพื้นที่ป่าซึ่งเกษตรกรจะเข้าไปบุกรุกถางป่าเพื่อหาพื้นที่ทำกินมาตั้งแต่อดีต การเช่าที่ดินจึงไม่เกิดขึ้น ค่าภาษีที่ดินไม่ต้องเสียเพราะที่ทำกินทั้งหมดเป็นที่สาธารณะ ดังนั้นในส่วนของต้นทุนคงที่จะมีเฉพาะค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว โดยมีมูลค่าที่ไม่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 41.32 บาท โดยที่เกษตรกรที่ผลิตข้าวเจ้าจะมีต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 2,056.16 บาท ในที่นี้เป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 566.07 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 1,490.09 บาท

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนกับรายได้ในการผลิตข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองซึ่งมีมูลค่าผลผลิตไร่ละ 1,634.36 บาท จะพบว่าเกษตรกรจะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 1,068.29 บาท ขณะเดียวกันเมื่อคิดจากต้นทุนทั้งหมดทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดเกษตรกรจะมีผลตอบแทนสุทธิทั้งหมดขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 421.80 บาท บ้านปางค่าใต้ขาดทุนน้อยที่สุดไร่ละ 321.49 บาท และได้ผลผลิตต่ำที่สุดไร่ละ 236.36 กิโลกรัม ขณะที่มีต้นทุนต่ำที่สุดด้วย ไร่ละ 1,746.74 บาท ในขณะเดียวกันเมื่อวิเคราะห์ถึงจุดคุ้มทุนในการผลิตข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองของเกษตรกรในปีการเพาะปลูก 2545/46 จากต้นทุนการผลิตไร่ละ 2,056.16 บาท และราคาขายผลผลิตอยู่ที่กิโลกรัมละ 6.15 บาท เกษตรกรจะต้องผลิตให้ได้ไร่ละ 334.19 กิโลกรัม จึงจะคุ้มทุน (ตารางที่ 17)

ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในการผลิต จากการสำรวจเกษตรกรที่ผลิตข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองเกี่ยวกับเรื่องของปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐพบว่า เกษตรกรที่ถูกสำรวจส่วนใหญ่ร้อยละ 77.78 จะมีปัญหาในการผลิตพืช ที่เหลือร้อยละ 22.22 ให้คำตอบว่าไม่พบปัญหาในการผลิตเลย และลักษณะของปัญหาก็คจะเป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิตพืชทางการเกษตรโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรในท้องถิ่นไหนก็ตามเพียงแต่เกษตรกรในแต่ละท้องถิ่นจะให้ความสำคัญถึงปัญหาใดมากที่สุด สำหรับเกษตรกรที่ผลิตข้าวเจ้าจะให้ความสำคัญกับปัญหาในเรื่องของปัจจัยการผลิต

มีราคาสูงมากที่สุดร้อยละ 64.29 รองลงมาได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 50.00 โดยบ้านสิบสองพัฒนามีปัญหาทั้ง 2 ประเภทนี้มากที่สุดร้อยละ 72.22 และ 61.11 ตามลำดับ ปัญหาศัตรูพืชรบกวน ขาดแคลนเงินทุน สภาพดินเสื่อมโทรม การขนส่งผลผลิตไม่สะดวกและปัญหาการขาดแคลนแรงงานน้อยที่สุดร้อยละ 2.38 ขณะเดียวกันเมื่อสอบถามถึงความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลพบว่า เกษตรกรร้อยละ 74.07 ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือในด้านต่างๆ เพื่อให้การผลิตข้าวเจ้ามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยที่เกษตรกรอยากให้รัฐจัดหาปัจจัยการผลิตให้อยู่ในราคาที่ยุติธรรมมากที่สุดร้อยละ 57.50 โดยบ้านสิบสองพัฒนามีความต้องการด้านนี้ร้อยละ 72.22 รองลงมาต้องการให้มีการส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืชร้อยละ 37.50 บ้านปางค่าใต้มีความต้องการด้านนี้ร้อยละ 54.55 ความต้องการต่อมาได้แก่ให้รัฐจัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดินและการอนุรักษ์ดินและน้ำตลอดจนการให้การฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆ จากการใช้วัสดุค้ำดินพื้นบ้านเพื่อให้มีรายได้เสริมเวลาว่างงาน และรัฐควรจัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตโดยที่รัฐบาลควรเข้ามาดูแลโครงการ (ตารางที่ 18)

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งนอกเหนือจากลิ้นจี่ เกษตรกรทุกครัวเรือนจะปลูกพืชชนิดนี้เป็นพืชหลัก มีวัตถุประสงค์ไว้เพื่อขายเนื่องจากใช้เวลาในการปลูกไม่นานนักคือเริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนธันวาคมใช้เวลาประมาณ 5 เดือน ตลอดจนไม่ยุ่งยากในการดูแลรักษาและไม่ใช้น้ำมาก เกษตรกรในเขตโครงการหลวงปางค่า จะมีเนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 8.88 ไร่ โดยที่เกษตรกรในหมู่บ้านปางค่าเหนือจะมีเนื้อที่เพาะปลูกมากที่สุดเฉลี่ยครอบครัวละ 12.12 ไร่ รองลงมาได้แก่บ้านสิบสองพัฒนาและปางค่าใต้ เฉลี่ยครอบครัวละ 7.96 ไร่ และ 6.75 ไร่ตามลำดับ ปริมาณผลผลิตที่ได้จะอยู่ในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน เฉลี่ยไร่ละ 483.08 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าผลผลิตไร่ละ 1,690.78 บาท ที่ราคากิโลกรัมละ 3.50 บาท ผลผลิตที่ได้แทบทั้งหมดร้อยละ 99.49 ขายให้พ่อค้า ที่เหลือร้อยละ 0.47 เอาไว้เลี้ยงสัตว์ในบ้านของตนเอง ได้แก่สุกร ไก่ เป็นต้น และจะมีเกษตรกรเพียงหมู่บ้านเดียวเก็บไว้เป็นค่าเช่าที่ดิน ได้แก่ เกษตรกรบางรายในหมู่บ้านปางค่าเหนือร้อยละ 0.04 ผลผลิตในส่วนที่ขายไปจะขายให้พ่อค้านอกท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 89.29 ที่เหลือเพียงร้อยละ 19.64 จะเป็นพ่อค้าในท้องถิ่นที่มารับซื้อผลผลิตโดยที่พ่อค้าทุกชนิดจะมาซื้อถึงฟาร์มของเกษตรกรเอง (ตารางที่ 19)

เมื่อศึกษาถึงเรื่องของต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ประกอบไปด้วยต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ซึ่งมีทั้งค่าวัสดุการเกษตรชนิดต่างๆ ค่าจ้างแรงงานคนและเครื่องจักร ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ยืม ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน เป็นต้น สำหรับค่าวัสดุการเกษตรซึ่งประกอบไปด้วย ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ยเคมี ค่ายาปราบศัตรูพืชและค่ายาปราบวัชพืช เป็นต้น ซึ่งค่าใช้จ่ายในส่วนนี้แทบทั้งหมดจะเป็นค่าใช้จ่ายที่

เป็นเงินสดโดยเฉพาะค่าพันธุ์พืช ที่ใช้จะมากที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 252.53 บาท และใช้ประมาณไร่ละ 3.59 กิโลกรัม โดยบ้านสิบสองพัฒนาและบ้านปางค่าได้ใช้ปริมาณพันธุ์มากกว่าบ้านปางค่าเหนือ รองลงมาได้แก่ค่าใช้จ่ายในการใช้ยาปราบวัชพืช มีทั้งการใช้ยาชนิดน้ำและชนิดผง แต่ส่วนใหญ่ของเกษตรกรจะใช้เป็นชนิดน้ำมากกว่า เนื่องจากสะดวกและปลอดภัยเวลาใช้ ใช้ได้เฉพาะที่ไม่แพร่กระจายทั่วไปเหมือนชนิดผง ปริมาณการใช้แล้วแต่วัชพืชจะมากหรือน้อย เฉลี่ยไร่ละ 1.98 ลิตร โดยบ้านสิบสองพัฒนาใช้ปริมาณมากกว่าอีก 2 บ้าน คือเฉลี่ยไร่ละ 2.78 ลิตร ชนิดผงไร่ละ 0.09 กิโลกรัม คิดเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้ยาปราบวัชพืชไร่ละ 218.47 บาท ในส่วนของปุ๋ยเคมีเกษตรกรทุกครัวเรือนมีความจำเป็นต้องใช้เพื่อความเจริญเติบโตเต็มที่ของต้นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปุ๋ยเคมีที่ใช้โดยทั่วไปมีอยู่ 4 ชนิด ได้แก่ ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 และปุ๋ยเคมีสูตร 21-0-0 โดยเฉพาะปุ๋ยสูตร 46-0-0 จะใช้เป็นปริมาณมากกว่าปุ๋ยชนิดอื่นๆ เพราะจำเป็นต้องใช้เพื่อความเจริญเติบโตของต้นพืชและเพิ่มผลผลิตด้วย จากการวิเคราะห์การใช้ปุ๋ยเคมีในแต่ละหมู่บ้านจะเห็นว่าเกษตรกรในหมู่บ้านปางค่าได้จะมีการใช้ปุ๋ยเคมีครบทุกสูตร ใช้เป็นปริมาณต่อไร่มากกว่าเกษตรกรในหมู่บ้านอื่น ดังนั้นผลผลิตที่ได้ต่อไร่ก็จะมากกว่าผลผลิตของเกษตรกรในหมู่บ้านอื่นเช่นเดียวกัน คือเกษตรกรหมู่บ้านปางค่าได้จะมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 538.60 กิโลกรัม ขณะที่เกษตรกรในหมู่บ้านสิบสองพัฒนาและหมู่บ้านปางค่าเหนือจะมีผลผลิตเฉลี่ยเพียงไร่ละ 469.67 และ 465.88 กิโลกรัม ตามลำดับ ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีจะมีมูลค่าไร่ละ 199.00 บาท นอกจากนี้จะเป็นค่าใช้จ่ายจากดอกเบี้ยเงินกู้ยืมชนิดต่างๆ ส่วนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากต้นทุนคงที่จะมีอยู่เพียงอย่างเดียวได้แก่ค่าใช้จ่ายจากการคิดค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร เฉลี่ยไร่ละ 28.91 บาท และจะไม่เป็นเงินสด แต่ค่าเช่าที่ดิน ค่าใช้ที่ดินและค่าภาษีที่ดินจะไม่มี (ตารางที่ 20 และ 23)

การใช้แรงงานคนในการผลิต ผลของการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องของการใช้แรงงานคนในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีการใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การเตรียมพื้นที่ การหยอดเมล็ด การใส่ปุ๋ยเคมี ฉีดยา ดายหญ้า ตลออดจนการเก็บเกี่ยวและการแกะเปลือกจะมีการใช้แรงงานของตนเอง แลกเปลี่ยนและแรงงานจ้าง แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นแรงงานของตัวเองมากกว่าแรงงานแลกเปลี่ยนและแรงงานจ้าง โดยมีการใช้แรงงานคนประมาณไร่ละ 4.78 วัน ซึ่งจะเป็นแรงงานของตนเอง แรงงานแลกเปลี่ยนไร่ละ 3.47 วัน และจ้างไร่ละ 0.30 วัน ส่วนของการจ้างแรงงานคนที่ใช้ในการผลิตจะมีอยู่เพียง 2 กิจกรรมเท่านั้นเอง ได้แก่ การหยอดเมล็ดและการเก็บเกี่ยว-แกะเปลือก ซึ่งจำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก รวมกำลังแรงงานคนที่ใช้ในการผลิตทั้งหมดประมาณไร่ละ 8.55 วัน คิดเป็นมูลค่า 855.00 บาท โดยมีอัตราค่าจ้างเฉลี่ยวันละประมาณ 100 บาท และเกษตรกรในหมู่บ้านปางค่าได้จะมีการใช้กำลังแรงงานในการผลิตข้าวโพดมากที่สุด เฉลี่ยประมาณ 9.43 วันต่อไร่ (ตารางที่ 21)

การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิต นอกเหนือจากการศึกษาเรื่องการใช้แรงงานคนในการผลิตแล้ว การใช้แรงงานเครื่องจักรก็เป็นสิ่งจำเป็นจะต้องศึกษาควบคู่กันไป เพราะลักษณะของการใช้แรงงานทั้งคนและเครื่องจักรจะต้องดำเนินไปด้วยกัน แต่สำหรับการใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จะมีกิจกรรมอยู่เพียงสองชนิดเท่านั้นเอง ได้แก่ การตัดหญ้าและการพ่นยาปราบวัชพืช ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการใช้แรงงานเครื่องจักรของตนเองและค่าเช่าเครื่องจักรแต่ใช้แรงงานของตนเอง จะมีจ้างอยู่เพียงเล็กน้อยหรือน้อยมากจากการสำรวจจะมีเกษตรกรอยู่เพียงหมู่บ้านเดียวได้แก่ หมู่บ้านปางค่าใต้ ใช้ในการตัดหญ้า ดังนั้นจะมีการใช้แรงงานเครื่องจักรรวมโดยเฉลี่ย 2.65 ชั่วโมงต่อไร่ คิดเป็นมูลค่าไร่ละ 195.67 บาท (ตารางที่ 22)

สำหรับในส่วนของต้นทุนคงที่ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งประกอบไปด้วยค่าเช่าที่ดิน ค่าใช้ที่ดิน ค่าภาษีที่ดินและค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร ก็เหมือนต้นทุนคงที่ของการผลิตพืชชนิดอื่นๆ ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ซึ่งจะมีลักษณะการใช้ที่ดินเหมือนกัน ดังนั้นจึงมีเฉพาะค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรแต่เพียงอย่างเดียวมีมูลค่าเฉลี่ยเพียงไร่ละ 28.91 บาท และเป็นต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด เมื่อพิจารณาถึงต้นทุนผันแปรทั้งหมดและต้นทุนคงที่ทั้งหมดแล้ว เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะมีต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 1,819.80 บาท ขณะเดียวกันจะมีมูลค่าผลผลิตรวมเฉลี่ยไร่ละ 1,690.78 บาท ซึ่งน้อยกว่าต้นทุนรวมทั้งหมดทำให้เกษตรกรจะมีผลขาดทุนสุทธิรวมเฉลี่ยไร่ละ 129.02 บาท แต่เมื่อพิจารณาจากต้นทุนที่เป็นเงินสดแต่เพียงอย่างเดียวซึ่งเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายจริงในการผลิตจะเห็นได้ว่าเกษตรกรจะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดไร่ละ 916.04 บาท เกษตรกรจะสามารถทำการผลิตพืชชนิดนี้ต่อไปได้ และเมื่อพิจารณาจากรายได้และต้นทุนผันแปรทั้งหมดทั้งที่เป็นเงินและไม่เป็นเงินปรากฏว่าเกษตรกรจะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรหรือกำไรขั้นต้นที่ควรจะได้เป็นขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 100.11 บาท ในขณะเดียวกันเมื่อวิเคราะห์ถึงต้นทุนการผลิตและราคาผลผลิตในปีการเพาะปลูก 2545/46 ซึ่งมีต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไร่ละ 1,819.80 บาท มีราคาผลผลิตกิโลกรัมละ 3.50 บาท เกษตรกรจะต้องผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้ได้ไร่ละ 519.94 กิโลกรัม จึงจะคุ้มทุนคือไม่ขาดทุน (ตารางที่ 23)

ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในการผลิต ก็จะไม่เหมือนกับเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่นๆ โดยทั่วไป ลักษณะของปัญหาที่พบจะไม่แตกต่างกันมากนักในแต่ละครัวเรือน ผลของการสำรวจครัวเรือนทั้งหมดพบว่ามีครัวเรือนที่มีปัญหาถึงร้อยละ 80.36 ขณะที่ครัวเรือนที่ให้คำตอบว่าไม่มีปัญหาในการผลิตพืชมีเพียงร้อยละ 19.64 ปัญหาที่พบมากที่สุดได้แก่ ปัญหาจากปัจจัยการผลิตมีราคาสูงร้อยละ 66.67 โดยบ้านสิบสองพัฒนามีปัญหานี้มากที่สุดร้อยละ 70.00 รองลงมาได้แก่ปัญหาจากการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 48.89 บ้านปางค่าเหนือมีปัญหานี้ร้อยละ 66.67 ราคาผลผลิตตกต่ำ

ร้อยละ 40.00 ปัญหาจากศัตรูพืชรบกวน ขาดแคลนเงินทุน สภาพดินเสื่อมโทรม ร้อยละ 31.11 13.33 และ 6.67 ตามลำดับ ส่วนปัญหาของการขาดแคลนแรงงานและการขนส่งผลผลิตไม่สะดวกจะมีน้อยที่สุด เฉลี่ยร้อยละ 4.44

สำหรับความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลที่เช่นเดียวกันจะมีเกษตรกรที่ต้องการความช่วยเหลือร้อยละ 78.57 และที่เหลือร้อยละ 21.43 ไม่ต้องการความช่วยเหลืออาจจะเป็นได้ว่าในหลายปีที่ผ่านมาไม่ค่อยมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือในเรื่องการเพาะปลูกพืชของเกษตรกรเลย ลักษณะของความช่วยเหลือก็เหมือนพืชชนิดอื่นๆ โดยทั่วไป เพียงแต่ต้องการความช่วยเหลือชนิดไหนมากกว่ากันหรือต้องการความช่วยเหลือชนิดไหนมากกว่ากันก็แล้วแต่การผลิตแต่ละชนิด แต่ในส่วนของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรมีความต้องการให้รัฐบาลจัดหาปัจจัยการผลิตในราคาถูกมากที่สุดในร้อยละ 59.09 รองลงมาได้แก่ต้องการให้รัฐจัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 36.36 โดยบ้านสิบสองพัฒนามีความต้องการ 2 ด้านนี้ ร้อยละ 70.00 และ 40.00 ตามลำดับ จัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตตลอดจนส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืชร้อยละ 31.82 และต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือส่งเสริมแนะนำการปรับปรุงบำรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนต้องการให้รัฐบาลจัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพพร้อมทั้งจัดหาแหล่งเงินทุนให้เกษตรกรกู้ยืม และคิดอัตราดอกเบี้ยในราคาถูกระยะ (ตารางที่ 24)

ล้นจี่พันธุ์ฮวงฮวย จากผลของการสำรวจปรากฏว่าเกษตรกรแทบทุกครัวเรือนในทุกหมู่บ้านในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่าจะมีการปลูกล้นจี่กันเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของเกษตรกรและเป็นรายได้หลักของครอบครัว จะปลูกกันตามบริเวณเชิงเขา ไร่เขา สองข้างทางของถนน ล้นจี่ที่ปลูกจะเป็นพันธุ์ฮวงฮวยซึ่งตลาดมีความต้องการมาก ขายได้คล่อง ราคาดี การดูแลรักษาง่าย ในการสำรวจการผลิตล้นจี่ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า จะสำรวจล้นจี่ในรอบปีการผลิตที่ผ่านมาโดยไม่ได้กำหนดช่วงอายุของล้นจี่ในการสำรวจมีการแบ่งชนิดของล้นจี่เป็นสองประเภท ได้แก่ ล้นจี่ที่ยังไม่ให้ผลผลิตและล้นจี่ที่ให้ผลผลิตแล้ว

ล้นจี่ที่ยังไม่ให้ผลผลิต จากจำนวนตัวอย่างที่ได้มาอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 3-7 ปี จะมีต้นทุนในการดูแลรักษาเพียงอย่างเดียวซึ่งประกอบไปด้วยต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ปรากฏว่าต้นทุนผันแปรส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ยเคมีเฉลี่ยไร่ละ 138.36 บาท มีอยู่ด้วยกัน 3 สูตร ได้แก่ ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 สูตร 15-15-15 และ สูตร 13-13-21 ซึ่งปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 จะใช้ปริมาณมากเฉลี่ยไร่ละ 15.50 กิโลกรัม รองลงมาได้แก่ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 เฉลี่ยไร่ละ 0.51 กิโลกรัม ยาปราบศัตรูพืชชนิดน้ำไร่ละ 25.66 บาท และยาปราบวัชพืชน้ำไร่ละ 91.44 บาท (ตารางที่ 25)

การใช้แรงงานคนส่วนใหญ่ใช้ในการตัดแต่งกิ่งและใส่ปุ๋ยเคมีเป็นแรงงานของตนเองทั้งหมด เป็นกำลังแรงงานเฉลี่ยไร่ละ 0.54 วัน และ 0.42 วัน ตามลำดับ ส่วนการใช้แรงงานที่น้อยที่สุดได้แก่แรงงานในการรดน้ำ เป็นกำลังแรงงานเฉลี่ยไร่ละ 0.04 วัน รวมมีค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดในการใช้แรงงานคนเฉลี่ยไร่ละ 119.00 บาท (ตารางที่ 26)

การใช้แรงงานเครื่องจักร มีทั้งแรงงานเครื่องจักรของตนเองและเครื่องจักรจ้าง ใช้ในการตัดหญ้าเพียงอย่างเดียวคิดเป็นมูลค่ามากที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 301.42 บาท รองลงมาได้แก่การพ่นยาปราบวัชพืช และพ่นยาปราบศัตรูพืชเฉลี่ยไร่ละ 48.66 บาท และ 14.93 บาท ตามลำดับ รวมแล้วค่าใช้จ่ายทั้งหมดจากการใช้แรงงานเครื่องจักรจะมีมูลค่าเฉลี่ยไร่ละ 365.01 บาท และในส่วนของต้นทุนคงที่จะมีเฉพาะค่าเสื่อมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรเพียงอย่างเดียวมีมูลค่าเฉลี่ยไร่ละ 18.88 บาท รวมต้นทุนทั้งหมดของลันจี้ที่ยังไม่ให้ผลผลิตไร่ละ 842.34 บาท (ตารางที่ 27 และ 28)

ปัญหาในการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 69.57 โดยที่ บ้านปางค่าเหนือจะพบปัญหานี้มากที่สุดร้อยละ 88.89 ส่วนอีกสองหมู่บ้านพบปัญหาน้อยอย่างละเท่าๆ กัน คือร้อยละ 57.14 ปัญหาจากปัจจัยการผลิตมีราคาสูงร้อยละ 39.13 รองลงมาได้แก่ปัญหาขาดแคลนเงินทุน สภาพดินเสื่อมโทรม ขาดแคลนแรงงานและภัยธรรมชาติ ร้อยละ 17.39 13.04 8.70 และ 4.35 ตามลำดับ นอกจากนี้ปัญหานี้แล้วเกษตรกรมีความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะที่ ต้องการมากที่สุดได้แก่ การจัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 50.00 จัดหาปัจจัยการผลิตในราคายุติธรรมร้อยละ 45.45 จัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตและส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดินร้อยละ 18.18 เท่ากัน นอกจากนี้เป็นความต้องการด้านอื่นๆ เช่น จัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพเสริม ส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืช เป็นต้น (ตารางที่ 29)

ลันจี้ที่ให้ผลผลิตแล้ว จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมดที่ได้จากการสำรวจจะอยู่ในช่วงระหว่าง 5-25 ปี ซึ่งจะเริ่มให้ผลผลิตตั้งแต่อายุ 5 ปีขึ้นไปหรือมากกว่าและจะให้ผลผลิตมากที่สุดอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 10-15 ปี แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับการดูแลรักษาของเกษตรกร ลันจี้ที่ให้ผลผลิตแล้วมีเนื้อที่ปลูกเฉลี่ยครอบครัวละ 10.19 ไร่ โดยที่เกษตรกรบ้านปางค่าใต้จะมีเนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ยต่อครอบครัวมากกว่าหมู่บ้านอื่นคือมีเนื้อที่ปลูกเฉลี่ยครอบครัวละ 14.15 ไร่ ส่วนที่บ้านสิบสองพัฒนาจะมีเนื้อที่เพาะปลูกน้อยที่สุด เฉลี่ยครอบครัวละ 5.25 ไร่ การปลูกลันจี้ของเกษตรกรทุกครัวเรือนมีจุดประสงค์ไว้เพื่อขายทั้งหมด มีเหลือเล็กน้อยเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนแต่น้อยมากเฉลี่ยเพียงร้อยละ 1.56 ในการขายลันจี้ของเกษตรกรจะมีพ่อค้าจากนอกท้องถิ่นมารับซื้อถึงสวนลันจี้ โดยที่เกษตรกรจะทำหน้าที่ตัดเก็บผลลันจี้พร้อมบรรจุลงกล่องให้พ่อค้า โดยที่อุปกรณ์ในการบรรจุหีบห่อทั้งหมดพ่อค้าผู้รับซื้อจะต้องจัดมาให้เกษตรกรเอง ส่วนพ่อค้าในท้องถิ่นเองจะมีอยู่เพียงเล็กน้อย เพียงร้อยละ 4.35 ปริมาณผลผลิตที่ได้ของแต่ละหมู่บ้าน

จะใกล้เคียงกันไม่แตกต่างกันมากนัก เฉลี่ยทั้งโครงการไร่ละ 210.49 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตไร่ละ 2,235.40 บาท เมื่อคิดคำนวณจากราคาผลผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 10.62 บาท (ตารางที่ 30)

เมื่อพิจารณาถึงต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตลิ้นจี่ที่ให้ผลผลิตแล้วซึ่งประกอบด้วย ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดปรากฏว่า ต้นทุนผันแปรของลิ้นจี่ที่ให้ผลผลิตแล้วจะเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาได้แก่ค่าวัสดุการเกษตรชนิดต่างๆ เช่นค่าปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืชและวัชพืช ค่าใช้จ่ายแรงงานคนและเครื่องจักร ค่าดอกเบียเงินกู้ยืม ส่วนใหญ่ของค่าใช้จ่ายจะเป็นค่าใช้จ่ายค่าปุ๋ยเคมีมากที่สุด เฉลี่ยไร่ละ 252.56 บาท โดยปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าใช้จะมีอยู่ด้วยกัน 4 สูตร ได้แก่ ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 สูตร 13-13-24 สูตร 21-0-0 และสูตร 0-0-60 เฉพาะปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 จะใช้ปริมาณมากเฉลี่ยไร่ละ 16.79 กิโลกรัม รองลงมาได้แก่สูตร 13-13-21 และสูตร 0-0-60 เฉลี่ยไร่ละ 6.42 กิโลกรัม อย่างละเท่ากัน สำหรับปุ๋ยสูตร 21-0-0 ใช้น้อยที่สุดเพียงไร่ละ 1.51 กิโลกรัม ในส่วนของการใช้ยาปราบศัตรูพืชและวัชพืชเกษตรกรทุกรายมีความจำเป็นต้องใช้เพราะลิ้นจี่เมื่อติดดอกออกผลแล้วจะมีศัตรูพืชมากเช่น แมลง เพลี้ย มด ซึ่งจะทำลายผลผลิตให้ร่วงและไม่มีคุณภาพ โดยเฉพาะเวลามีลูกเห็บหล่นลงมาจะทำให้เกิดเชื้อราและทำให้ผลร่วง จึงต้องมีการใช้ยาทั้งยาปราบศัตรูพืช ยาปราบวัชพืชและยาป้องกันเชื้อรา เฉลี่ยไร่ละ 23.91 86.02 และ 39.81 บาท ตามลำดับ ตลอดจนมีการใช้ฮอร์โมนเพื่อเพิ่มความหวานให้ผลลิ้นจี่ เฉลี่ยไร่ละ 49.32 บาท ซึ่งการใช้ยาต่างๆ เหล่านี้จะเป็นยารักษาเพราะสะดวกในการใช้ (ตารางที่ 31)

การใช้แรงงานคนในการผลิต การใช้แรงงานคนส่วนใหญ่ใช้ในการดูแลรักษา เช่น การดายหญ้า ใส่ปุ๋ยเคมี การตัดตกแต่งกิ่ง การเก็บผลผลิตและการตัดเกรด ซึ่งจะเป็นการใช้แรงงานในครอบครัวของเกษตรกรเอง และเป็นแรงงานจ้างที่ใช้กันมากโดยเฉพาะขั้นตอนการตัดแต่งกิ่งและการเก็บผลผลิต คัดเกรด ผลของการศึกษาการใช้แรงงานคนทั้งที่เป็นของตนเองและแรงงานจ้างปรากฏว่า มีการใช้แรงงานมากที่สุดทั้งแรงงานจ้างและแรงงานของตนเองในกิจกรรมการตัดแต่งกิ่งเพื่อให้ผลผลิตเจริญเติบโตได้ดี คือมีการใช้แรงงานของตนเองเป็นกำลังแรงงานเฉลี่ยไร่ละ 0.63 วัน และเป็นแรงงานจ้างเฉลี่ยไร่ละ 0.25 วัน รองลงมาได้แก่การเก็บผลผลิต คัดเกรดและการใส่ปุ๋ยเคมี ส่วนการดายหญ้าจะใช้แรงงานของตนเองและคนในครอบครัวทั้งหมด เมื่อศึกษาถึงค่าใช้จ่ายในการใช้แรงงานทั้งหมดในการผลิตแล้วจะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 245.00 บาท (ตารางที่ 32)

การใช้แรงงานเครื่องจักร ในส่วนต้นทุนที่เป็นแรงงานเครื่องจักรซึ่งจะมีทั้งแรงงานเครื่องจักรของตนเองและเครื่องจักรจ้างโดยเฉพาะแรงงานเครื่องจักรจ้างจะมีเพียงบ้านเดียวคือบ้านปางค่าได้ ใช้ในกิจกรรมตัดหญ้าและพ่นยาปราบวัชพืช แต่ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะใช้เครื่องจักรของตนเองแทบทั้งหมด โดยเฉพาะเครื่องตัดหญ้าและเครื่องพ่นยาพร้อมอุปกรณ์ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับการผลิตลิ้นจี่ ค่าใช้จ่าย

ในส่วนของกิจกรรมการตัดหญ้าจะมีมูลค่ามากที่สุด เฉลี่ยไร่ละ 180.54 บาท รองลงมาได้แก่ การพ่นยาปราบศัตรูพืชและพ่นยาปราบวัชพืช เฉลี่ยไร่ละ 69.13 บาท และ 64.05 บาท ตามลำดับ รวมแล้วค่าใช้จ่ายทั้งหมดจากการใช้แรงงานเครื่องจักรทั้งที่เป็นเงินและไม่เป็นเงินจะมีมูลค่าเฉลี่ยไร่ละ 313.72 บาท (ตารางที่ 33)

ในส่วนของต้นทุนคงที่จะมีเฉพาะค่าเสื่อมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรเพียงอย่างเดียวมีมูลค่าเฉลี่ยไร่ละ 31.49 บาท และจะเป็นต้นทุนที่ไม่เป็นเงินดังนั้นต้นทุนทั้งหมดของเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าในพื้นที่โครงการหลวงปั่งค่าจะมีต้นทุนรวมทั้งหมดเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 1,200.05 บาท เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างรายได้กับต้นทุนชนิดต่างๆ แล้วปรากฏว่า เกษตรกรจะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 1,516.88 บาท และจะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรทั้งหมดหรือกำไรขั้นต้นเฉลี่ยไร่ละ 1,066.84 บาท ขณะเดียวกันก็จะมีผลตอบแทนสุทธิทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 1,035.35 บาท ซึ่งไม่ว่าจะศึกษาถึงรายได้ชนิดใดก็ตามเกษตรกรก็ยังมีกำไรในการผลิตสินค้า นอกเหนือจากการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนของเกษตรกรในการผลิตสินค้าแล้วจะวิเคราะห์ถึงผลผลิตที่จุดคุ้มทุนในการผลิตสินค้าที่มีต้นทุนและราคาผลผลิตที่ได้รับในปีปัจจุบัน คือเมื่อต้นทุนการผลิตสินค้า ไร่ละ 1,200.25 บาท และขายสินค้าที่ฟาร์มของตัวเอง กิโลกรัมละ 10.62 บาท เกษตรกรจะต้องผลิตสินค้าให้ได้ไร่ละ 113.00 กิโลกรัม จึงจะคุ้มทุนคือไม่ขาดทุน ขณะที่ในปัจจุบันเกษตรกรผลิตได้ไร่ละ 210.40 กิโลกรัม ซึ่งมากกว่าผลผลิตที่จุดคุ้มทุนดังนั้นเกษตรกรจะมีผลตอบแทนเป็นกำไรจากการผลิต (ตารางที่ 34)

ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในการผลิต สำหรับปัญหาที่เกษตรกรพบก็จะเป็นลักษณะเช่นเดียวกันกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการผลิตทางการเกษตรโดยทั่วไปเพียงแต่ปัญหาไหนจะเกิดขึ้นมากน้อยแล้วแต่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นๆ ปัญหาที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกได้แก่ ปัญหาเรื่องปัจจัยการผลิตมีราคาสูงซึ่งจากการสอบถามเกษตรกรจะให้คำตอบในลักษณะนี้มากกว่าปัญหาอื่นร้อยละ 65.22 บ้านสิบสองพัฒนามีปัญหานี้ร้อยละ 80.00 ปัญหาต่อมาได้แก่ ปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 47.83 มีปัญหาที่บ้านปางค่าเหนือและบ้านปางค่าใต้ร้อยละ 57.14 และ 54.55 ตามลำดับ ปัญหาจากศัตรูพืชรบกวนร้อยละ 39.13 รองลงมาได้แก่ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำร้อยละ 30.43 บ้านปางค่าเหนือมีปัญหานี้ร้อยละ 71.43 และที่เหลือได้แก่ปัญหาขาดแคลนเงินทุนขาดแคลนแรงงานและการขนส่งคมนาคมไม่สะดวกอย่างละเท่าๆ กัน ร้อยละ 4.35

สำหรับความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลในด้านต่างๆ ที่เกิดจากความคิดเห็นของเกษตรกรตามแบบสอบถามซึ่งจะแบ่งชนิดของครัวเรือนเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทที่เป็นครัวเรือนที่ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลและอีกประเภทหนึ่งจะเป็นครัวเรือนที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่ได้รับการสอบถามมีอยู่ถึงร้อยละ 84.62 บ้านปางค่าเหนือมีความต้องการ

ให้ช่วยเหลือทุกครัวเรือน ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลให้เข้ามาช่วยเหลือการผลิตสินค้าในด้านต่างๆ โดยเฉพาะต้องการความช่วยเหลือในการจัดหาปัจจัยการผลิตในราคายุติธรรมมากที่สุดร้อยละ 59.09 บ้านปางค่าเหนือมีความต้องการด้านนี้ร้อยละ 71.43 รองลงมาได้แก่ ต้องการให้รัฐจัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้ร้อยละ 54.55 บ้านปางค่าใต้ต้องการความช่วยเหลือด้านนี้ร้อยละ 70.00 การส่งเสริมให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการปลูก การดูแลรักษาและจัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 40.91 และ 36.36 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือได้แก่ความต้องการให้รัฐบาลส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน และจัดหาแหล่งเงินทุนให้ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้เกษตรกรเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการผลิตให้ได้ผลยิ่งขึ้น (ตารางที่ 35)

ลำไยพันธุ์อีดอ ผลจากการสำรวจพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่าที่ปลูกลำไยช่วงอายุ 6-7 ปี ให้ผลผลิตแล้ว ในการศึกษานี้จะกล่าวถึงการผลิตลำไยพันธุ์อีดอที่ให้ผลผลิตแล้ว และจะใช้พันธุ์เดียวกันหมดทั้งโครงการ ผลของการศึกษาปรากฏว่าเกษตรกรจะปลูกลำไยในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจะมีเนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ยครอบครัวละ 6 ไร่ คิดจากมาตรฐานการปลูกไร่ละ 25 ต้น ลำไยที่ให้ผลผลิตแล้วอยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป ผลผลิตที่ได้จะน้อยมาก เมื่อเทียบกับผลผลิตโดยทั่วไปของเกษตรกรชาวสวนลำไยเนื่องจากไม่ได้ดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควรจะมีบางส่วนเป็นจำนวนน้อยที่ให้ผลผลิตแล้วแต่ก็เป็นช่วงที่เริ่มให้ผลผลิตโดยเฉพาะมีหมู่บ้านเดียว คือ เกษตรกรในหมู่บ้านสิบสองพัฒนาซึ่งผลผลิตในระยะเริ่มแรกเฉลี่ยไร่ละ 102.08 กิโลกรัม ราคาขายโดยทั่วไปอยู่กิโลกรัมละ 8.16 บาท มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดไร่ละ 832.97 บาท ผลผลิตที่ได้จะแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนหนึ่งใช้เพื่อขายเฉลี่ยร้อยละ 83.67 อีกส่วนหนึ่งจะเก็บไว้บริโภคเองร้อยละ 16.33 และในส่วนของขายก็ขายให้พ่อค้านอกท้องถิ่นทั้งหมดโดยพ่อค้าจะมาซื้อที่บ้านหรือที่ฟาร์มของเกษตรกร (ตารางที่ 36)

จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตลำไยพันธุ์อีดอซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุกครัวเรือนจะใช้พันธุ์อีดอเพียงพันธุ์เดียว เนื่องจากให้ผลผลิตมากผลโต เนื้อหนามีรสหวานกรอบ เป็นที่นิยมของผู้บริโภค ซึ่งจะเป็นทั้งต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ในส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนผันแปรมากที่สุด ได้แก่ ค่าใช้จ่ายค่าแรงงานคนไร่ละ 306.00 บาท เป็นแรงงานของตนเองทั้งหมดมีวันทำงานประมาณ 3.06 วันต่อไร่ ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การดายหญ้า การเก็บผลผลิตและการแต่งกิ่งโดยที่การตัดแต่งกิ่งจะใช้แรงงานมากเฉลี่ยไร่ละ 1.92 วัน ส่วนแรงงานเครื่องจักรจะใช้มากตอนพ่นยาปราบศัตรูพืชประมาณไร่ละ 1.33 ชั่วโมงและจะเป็นการใช้แรงงานเครื่องจักรของตนเอง คิดเป็นแรงงานเครื่องจักรรวม 2.50 ชั่วโมงต่อไร่ มีมูลค่าเฉลี่ยไร่ละ 193.25 บาท ในส่วนของค่าวัสดุการเกษตรเป็นค่ายาปราบศัตรูพืชชนิดน้ำไร่ละ 0.17 ลิตร และยาปราบวัชพืชชนิดน้ำไร่ละ

0.67 ลิตร สำหรับต้นทุนคงที่จะมีเฉพาะค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรเพียงอย่างเดียวเฉลี่ยไร่ละ 25.00 บาท ดังนั้นเกษตรกรผู้ผลิตลำไยพันธุ์อีดอจะมีต้นทุนรวมทั้งหมดไร่ละ 668.26 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าผลผลิตทั้งหมดแล้วปรากฏว่าเกษตรกรจะมีรายได้เหนือต้นทุนรวมทั้งหมดเป็นกำไรสุทธิไร่ละ 164.71 บาท ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับต้นทุนผันแปรทั้งหมดจะพบว่าเกษตรกรจะมีรายได้เหนือต้นทุนผันแปรหรือกำไรขั้นต้นเฉลี่ยไร่ละ 189.71 บาท และเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนของเกษตรกรที่เป็นเงินสดและได้ใช้จ่ายไปในรอบปีการผลิตที่สำรวจปรากฏว่าเกษตรกรจะมีรายได้เหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ยไร่ละ 691.64 บาท ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรทำการผลิตลำไยต่อไปได้และเอาใจใส่ดูแลรักษามากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาจากต้นทุนและราคาผลผลิตในปัจจุบันของการผลิตลำไยพันธุ์อีดอ เกษตรกรจะคุ้มทุนในการผลิต จะต้องผลิตให้ได้ไร่ละ 81.89 กิโลกรัม ซึ่งจะเป็นจุดที่รายได้เท่ากับรายจ่ายพอดี ขณะเดียวกันจากผลผลิตที่ได้เฉลี่ยไร่ละ 102.08 กิโลกรัม ซึ่งมากกว่าผลผลิตที่จุดคุ้มทุน ทำให้เกษตรกรมีผลตอบแทนที่เป็นกำไรจากการผลิตลำไย (ตารางที่ 37 38 39 และ 40)

ส่วนปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลจากการสอบถามเกษตรกรที่ปลูกลำไยที่ให้ผลผลิตแล้วจะมีครัวเรือนที่มีปัญหากับครัวเรือนที่ไม่มีปัญหาอย่างละเท่า ๆ กัน ปัญหาที่เกษตรกรพบทั้งหมดจะมีอยู่เพียงปัญหาเรื่องปัจจัยการผลิตมีราคาสูงและปัญหาศัตรูพืชรบกวน ส่วนความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลได้แก่ ทุกครัวเรือนต้องการให้รัฐบาลจัดหาปัจจัยการผลิตในราคายุติธรรมโดยเฉพาะปุ๋ยเคมีและยาปราบวัชพืช และให้รัฐให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืช ซึ่งเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปลูกลำไยให้ได้ผลผลิตที่ดี (ตารางที่ 41)

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง บึงคำ ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ซึ่งประกอบไปด้วยสามหมู่บ้านได้แก่ หมู่บ้านสิบสองพัฒนา หมู่บ้านปางค่าเหนือ หมู่บ้านปางค่าใต้ ในหมู่บ้านปางค่าใต้ซึ่งประกอบไปด้วยสองกลุ่มบ้านคือ กลุ่มบ้านสานก้วยและกลุ่มบ้านน้ำคะ ซึ่งอยู่บนดอยสูงที่สุด โดยที่สองหมู่บ้านแรกจะเป็นชาวเขาเผ่าม้งทั้งหมด ส่วนหมู่บ้านปางค่าใต้จะเป็นชาวเขาเผ่าเย้าทั้งหมด มีประชากรทั้งหมดจากทะเบียนราษฎร 1,666 คน 270 ครัวเรือน และ 301 ครอบครัวยุค ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก พืชเศรษฐกิจที่สำคัญมีอยู่ 4 ชนิด ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลิ้นจี่และลำไย โดยมีพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้หลักที่สำคัญสองชนิดได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และลิ้นจี่ซึ่งเกษตรกรปลูกกันทุกครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือนโดยเฉลี่ย 44.32 ปี กำลังอยู่ในวัยแรงงาน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและไม่ค่อยรู้หนังสือโดยเฉพาะหนังสือที่ใช้อักษรภาษาไทย สำหรับสมาชิกในครัวเรือนจะมีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สมาชิกในครัวเรือนจะอยู่ในวัยแรงงานร้อยละ 66.58 หมู่บ้านสิบสองพัฒนาจะมีประชากรไม่รู้หนังสือมากกว่าอีกสองหมู่บ้านนี้ ลักษณะการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเองเฉลี่ยครอบครัวยุค 18.07 ไร่ เป็นที่ไร่มากที่สุดโดยปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญสองชนิดได้แก่ ข้าวไร่ โดยใช้เพื่อบริโภคในครัวเรือนและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ซึ่งใช้เพื่อขายแต่เพียงอย่างเดียว ที่ไม่ผลหรือไม่ยืนต้นเฉลี่ยครอบครัวยุค 6.26 ไร่จะปลูกลิ้นจี่แทบทั้งหมด ที่ดินส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดจะไม่มีเอกสารสิทธิหรือหนังสือสำคัญในที่ดินเฉลี่ยร้อยละ 99.02 ในส่วนของรายได้และรายจ่ายในฟาร์มจะมีมากกว่ารายได้ในฟาร์ม ขณะที่รายจ่ายในฟาร์มจะมีมากกว่ารายจ่ายนอกฟาร์ม ดังนั้นเกษตรกรในเขตโครงการหลวงบึงคำจะมีรายได้มากกว่ารายจ่ายทำให้มีเงินออมหรือรายได้สุทธิเฉลี่ยครอบครัวยุค 8,999.43 บาท

ส่วนของต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตพืช จากผลของการสำรวจพืชเศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำประกอบด้วย ข้าวไร่ ลิ้นจี่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และลำไย โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่สำคัญสองชนิด คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และลิ้นจี่จะปลูกไว้เพื่อขายเพียงอย่างเดียว รายได้หลักทางการเกษตรที่สำคัญจะมาจากพืชสองชนิดนี้ ข้าวไร่มีเนื้อที่ปลูกเฉลี่ยครอบครัวยุค 4.96 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 265.75 บาท จะมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 1,634.36 บาท ขณะเดียวกันจะมีต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 2,056.16 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ของต้นทุนจะเป็นค่าแรงงานที่ไม่เป็นต้นทุนตัวเองและแรงงานเครื่องจักร ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาอาทิเช่น ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ต้นทุนรวมทั้งหมดจะมากกว่ารายได้จากมูลค่าผลผลิตพืช ดัง

นั้นผลตอบแทนเหนือต้นทุนรวมทั้งหมดจะขาดทุนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 421.80 บาท สำหรับในส่วนของ การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรที่ได้รับการสำรวจจะใช้พันธุ์ 717 ซึ่งเป็นพันธุ์ส่งเสริมทุกรายเป็นพันธุ์ที่มีความต้านทานโรคได้ดีและให้ความเจริญเติบโตได้ดี เกษตรกรในแต่ละรายจะมีเนื้อที่ปลูกเฉลี่ยครอบครัวละ 8.88 ไร่ จะปลูกกันมากบริเวณเชิงเขาที่เป็นราบลุ่มผืนใหญ่ๆ ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยไร่ละ 483.08 กิโลกรัม และมีราคาขายโดยทั่วไปกิโลกรัมละ 3.50 บาท โดยที่จะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงฟาร์ม ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้านอกท้องถิ่น เกษตรกรจะมีรายได้เฉลี่ยไร่ละ 1,690.78 บาท ขณะที่ต้นทุนรวมเฉลี่ยไร่ละ 1,819.80 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเกษตรกรจะมีผลตอบแทนกำไรไร่ละ 916.04 แต่จะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนรวมทั้งหมดขาดทุนไร่ละ 129.02 บาท จากการสำรวจการผลิตลันจี้ที่ให้ผลผลิตแล้ว โดยไม่ได้คำนึงถึงอายุของพืชปรากฏว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีเนื้อที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 10.19 ไร่ จะปลูกบริเวณที่ตามเชิงเขา ไหล่เขา และถนนหนทางต้องสะดวกสบายในการเก็บลันจี้ไปขาย โดยจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงสวนลันจี้ ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยไร่ละ 210.49 กิโลกรัม ขายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 10.62 ทำให้มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,235.40 บาท ขณะเดียวกันจะมีต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 1,200.05 บาท ในจำนวนนี้จะเป็นต้นทุนในการซื้อปุ๋ยเคมีมากที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 252.56 บาท ดังนั้นลันจี้จะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนรวมทั้งหมดหรือมีผลตอบแทนสุทธิทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 1,035.35 บาท ในส่วนของ การปลูกลำไยส่วนใหญ่ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจะปลูกกันน้อยมาก จะมีชาวบ้านที่เริ่มนำเข้ามาปลูกซึ่งจะอยู่ในช่วงอายุ 2-5 ปี และยังไม่ให้ผลผลิต ในส่วนที่ให้ผลผลิตมีอยู่น้อยมาก จะเป็นพันธุ์ดีดอ ซึ่งเป็นที่นิยมของตลาด ผลผลิตที่ได้จะขายทั้งหมดโดยมีพ่อค้านอกท้องถิ่นมารับซื้อถึงสวน ต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 668.26 บาท ส่วนใหญ่ของต้นทุนจะเป็นค่าใช้จ่ายแรงงานคนและเครื่องจักรในกิจกรรมต่างๆ จากการวิเคราะห์ฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ปลูกลำไยจะพบว่า มีกำไรขั้นต้นหรือผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 189.71 บาท และจะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนรวมทั้งหมดกำไรไร่ละ 164.71 บาท

สำหรับปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในด้านต่างๆ พบว่าปัญหาในการผลิตพืชแต่ละชนิดจะมีปัญหาเหมือนกัน ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาจากปัจจัยการผลิตมีราคาสูง รองลงมาได้แก่ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาศัตรูพืชรบกวน ปัญหาจากการขาดแคลนเงินทุนและราคาผลผลิตตกต่ำ เป็นต้น ปัญหาในการครองชีพพบว่าร้อยละ 90.22 เป็นปัญหาจากรายได้ไม่พอรายจ่าย ปัญหาสินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงร้อยละ 53.26 ปัญหาจากการขาดสารอาหารอุปโภคพื้นฐานและปัญหาสุขภาพ เป็นต้น ส่วนปัญหาทางด้านสังคมและความปลอดภัยที่สำคัญได้แก่ ปัญหายาเสพติดซึ่งมีทุกหมู่บ้านโดยเฉพาะในหมู่บ้านสิบสองพัฒนามีการจำหน่ายอย่างแพร่หลายทำให้เกิดปัญหาที่เป็นผลกระทบตามมาได้แก่ ปัญหาครอบครัวไม่อบอุ่น ปัญหาสุขภาพ เป็นต้น ในส่วนของความ ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในการ

ประกอบอาชีพ ลักษณะของความต้องการส่วนใหญ่ร้อยละ 56.30 ต้องการให้รัฐจัดหาปัจจัยการผลิตในราคา ยุติธรรม รองลงมาได้แก่ การจัดสรรที่ทำกินร้อยละ 36.97 จัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตและออกเอกสารสิทธิ ร้อยละ 33.61 เป็นต้น ความต้องการด้านการครองชีพและสังคมได้แก่ การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค และจัดสร้างสถานเอนกนามัยในหมู่บ้านอย่างละเท่ากันร้อยละ 33.33 จัดสร้างและซ่อมแซมถนน เป็นต้น

ในส่วนของความรู้เรื่องดินและทัศนคติในการใช้ที่ดิน ส่วนใหญ่ของเกษตรกรร้อยละ 65.55 มี ทัศนคติความรู้เรื่องดินและการเตรียมดินโดยใช้วิธีเผาเศษซากพืช รองลงมาได้แก่การฉีดยาปราบวัชพืชและ ตัดหญ้า เป็นต้น เพราะมีความเชื่อว่าทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นตลอดจนช่วยป้องกันและกำจัด โรคแมลงชนิดต่างๆ เกษตรกรร้อยละ 64.89 ทราบว่าดินเสื่อมโทรมลง โดยร้อยละ 90.79 ทราบสาเหตุว่า เนื่องจากใช้ที่ดินติดต่อกันโดยไม่มีการปรับปรุง เกษตรกรที่ดำเนินการแก้ปัญหาดินเสื่อมร้อยละ 75.29 โดยวิธีการใส่ปุ๋ยเคมีร้อยละ 85.94 นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 84.21 เห็นว่าดินที่ถูกชะล้างทำให้ผลผลิต เสียหาย ซึ่งเกษตรกรทุกครัวเรือนต้องเรียนรู้การแก้ไขปัญหาดินถูกชะล้างด้วยตนเองและยังไม่เคยได้รับความรู้จากหน่วยงานใดๆ ร้อยละ 85.50

ข้อเสนอแนะ

1. ผลของการสำรวจจะเห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่จะมีการศึกษาน้อยมากโดยเฉพาะหัวหน้า ครอบครัวยุทธกร ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.70 อ่านหนังสือไม่ออกจะเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนา ทางกรเกษตรและอาชีพต่างๆ รัฐบาลควรให้การสนับสนุนทางการศึกษาโดยเฉพาะหมู่บ้านสิบสองพัฒนา มีผู้ไม่รู้หนังสือมากกว่าอีก 2 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการปูพื้นฐานที่จะรับการถ่ายทอด เทคโนโลยีและวิวัฒนาการใหม่ๆ ให้เกษตรกร จัดสร้างโรงเรียน ห้องสมุด ตลอดจนจัดหาบุคลากร ทางการศึกษามาอบรมหรือให้การสอนแก่เกษตรกรเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือและ พึ่งพาตนเองได้ โดยเฉพาะควรจัดการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนให้แก่หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรและ สมาชิกในครอบครัวยังมีความรู้และความเข้าใจในภาษาไทยให้อ่านออกเขียนได้เพื่อสะดวกในการติดต่อ สื่อสารทั้งในด้านนำความรู้และข่าวสารชนิดต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมให้ดีขึ้น จะสังเกตได้ว่าในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาเกษตรกรไม่เคยได้รับการฝึกอบรมถึงร้อยละ 83.33 จึงควรให้มีการ จัดการฝึกอบรมโดยเฉพาะการให้ความรู้เรื่องดินและการใช้ที่ดินซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เห็นได้ว่าวิธีการเตรียมดิน เพื่อใช้ในการเพาะปลูกของเกษตรกรจะใช้วิธีการเผาเศษซากพืชถึงร้อยละ 65.55 และเผาทุกปีหลังเก็บเกี่ยว ร้อยละ 52.56 เนื่องจากคิดว่าการเผาเศษซากพืชให้ประโยชน์ร้อยละ 68.70 โดยคิดว่าทำให้ดินมีความ อุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้นและป้องกันกำจัดโรคแมลงและพืช อีกทั้งประหยัดเวลาและสะดวกในการเตรียมพื้นที่ จากตัวเลขข้อมูลการศึกษาและเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความเข้าใจผิด ดังนั้นจึงควรให้

ความรู้เรื่องดินและการใช้ที่ดินตลอดจนการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างถูกต้องแก่เกษตรกร ซึ่งเกษตรกรเห็นว่าคุณภาพดินเสื่อมโทรมลงตลอดร้อยละ 64.89 โดยเฉพาะบ้านปางค่าใต้และบ้านสิบสองพัฒนาร้อยละ 70.59 และ 65.63 ตามลำดับ โดยเกษตรกรคิดว่าการใช้ที่ดินติดต่อกันโดยไม่มีการปรับปรุงร้อยละ 90.79 โดยไม่ทราบว่าจะแก้ไขอย่างไรร้อยละ 52.38 เกษตรกรที่ดำเนินการแก้ไขดินเสื่อมโทรมร้อยละ 75.29 โดยวิธีการใส่ปุ๋ยร้อยละ 85.94 ปลูกพืชหมุนเวียนร้อยละ 20.31 ดังนั้นควรแนะนำให้เกษตรกรเปลี่ยนวิธีดังกล่าวมาเป็นการปลูกพืชหมุนเวียนเพิ่มขึ้นหรือใส่ปุ๋ยหมักเพิ่มขึ้น โดยให้ความรู้ทั้งการใช้ที่ดินและการทำปุ๋ยหมักเป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 48.85 สังเกตและรู้ว่าการใช้ที่ดินในปัจจุบันทำให้ดินเสื่อมโทรมและทำให้เกิดปัญหาร้อยละ 51.35 ทำให้ผลผลิตเสียหายร้อยละ 84.21 แต่เกษตรกรไม่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดินชะล้างพังทลายถึงร้อยละ 91.98 โดยเฉพาะเกษตรกรทุกครัวเรือนที่บ้านสิบสองพัฒนาและบ้านปางค่าใต้ไม่ได้ดำเนินการใดๆ เลยจึงสมควรอย่างยิ่งที่ต้องให้ความรู้และดำเนินการ โดยเฉพาะกรมพัฒนาที่ดินซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการบำรุงรักษาดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ ต้องเข้าไปจัดการอบรมและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรให้ปฏิบัติและดูแลรักษาการใช้ที่ดินอย่างถูกต้อง

2. ในด้านสังคมโดยทั่วไป จากการศึกษาในพื้นที่โครงการลักษณะความเป็นอยู่ของประชากรส่วนใหญ่ซึ่งขาดการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานของรัฐอย่างมาก การตั้งบ้านเรือนมีทั้งการอยู่เป็นกลุ่มบางแห่งอยู่ไกล คือ อยู่บนดอยสูงๆ โดยเฉพาะกลุ่มบ้านน้ำเคและบ้านसानก้วยซึ่งขึ้นอยู่กับบ้านปางค่าใต้ การเดินทางไปมาลำบากรัฐบาลควรจัดสร้างทางการคมนาคมให้เดินทางไปมาหาสู่ให้สะดวกสบายทั้งในฤดูแล้งและฤดูฝน ควรจัดงบประมาณลงพื้นที่ในด้านของถนนหนทางและสาธารณูปโภคชนิดต่างๆ จัดสร้างสถานีอนามัยและศูนย์พัฒนาชุมชนในกลุ่มบ้านที่อยู่ห่างไกลตลอดจนไฟฟ้า ประปาหมู่บ้านให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน นอกจากนี้ปัญหาเรื่องยาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญร้อยละ 98.04 โดยมีสัดส่วนสูงทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะบ้านสิบสองพัฒนาและบ้านปางค่าใต้ จัดหาอาชีพเสริมให้แก่เกษตรกรเพื่อสร้างรายได้เพิ่มอีกทางหนึ่งโดยให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอในเรื่องการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องไม่ทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความมั่นคง อย่างเช่นการค้ายาบ้าซึ่งมีเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้รัฐบาลควรจัดสรรที่ทำกินเพิ่มเติมเพื่อมิให้เกษตรกรบุกรุกเข้าถางที่ขยายที่ทำกินออกไปเรื่อยๆ ดังเช่นปัจจุบันอันจะเป็นการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมุ่งมั่นในการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ส่วนในด้านการผลิตทางการเกษตร ซึ่งเกษตรกรทั้งหมดทำอาชีพการเกษตรเป็นหลักโดยมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสงและลำไย เป็นต้น เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตซึ่งปัจจุบันเกษตรกรได้ดำเนินการเองตามลำพัง โครงการหลวงควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้และข้อเสนอแนะ

ในการกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งการให้สารเคมีอย่างถูกวิธี ในอัตราที่เหมาะสม เพื่อประหยัดต้นทุนและไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพของเกษตรกรเอง กรมพัฒนาที่ดินควรให้คำแนะนำและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการพัฒนาการเกษตรโดยวิธีการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ โดยมีการจัดการเพิ่มอินทรีย์วัตถุจากการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด การไถกลบตอซัง การปลูกพืชคลุมดินและการปลูกพืชหมุนเวียน สนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันหรือสร้างอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าให้ได้ราคาที่ยุติธรรมและควบคุมคุณภาพผลผลิตให้มีมาตรฐาน ตลอดจนจัดให้เกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตร ความรู้ และวิทยาการใหม่ๆ ในการปลูกพืช ตลอดจนให้คำแนะนำการปรับปรุงบำรุงดินและการอนุรักษ์ดินและน้ำ

4. ปัญหาการทำกินในพื้นที่ป่า แทบทุกครัวเรือนมีที่ทำกินในพื้นที่ป่าโดยไม่มีเอกสารสิทธิในพื้นที่ทำกินร้อยละ 99.02 และที่ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นที่ไร่ 11.00 ไร่ต่อครัวเรือน (ร้อยละ 61.19) และไม้ผลไม่ยืนต้น 6.26 ไร่ต่อครัวเรือน (ร้อยละ 34.17) ซึ่งเกษตรกรอาจจะบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกเนื่องจากประชากรเพิ่มหรือการแยกครอบครัวออกไป จึงควรให้เกษตรกรได้รับความรู้และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์และดูแลป่า ไม่ทำลายพื้นที่ป่าที่ยังเหลืออยู่และปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนในการรักษาป่าไม้ต่อไปด้วย

5. ในส่วนของปัญหาจากการผลิตพืชโดยขาดแคลนแหล่งน้ำในแต่ละหมู่บ้านซึ่งอยู่ระหว่างร้อยละ 41.18 ถึงร้อยละ 69.57 จึงควรจัดหาแหล่งน้ำ สร้างแหล่งน้ำหรือให้เกษตรกรสร้างบ่อน้ำในไร่นาของตนเอง และปัญหาจากปัจจัยการผลิตมีราคาสูง ซึ่งเกษตรกรทุกหมู่บ้านประสบอยู่ จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ เห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 73.91 ได้เข้าเป็นสมาชิกสถาบันและกลุ่มต่างๆ อยู่แล้วโดยเฉพาะกองทุนหมู่บ้านและโครงการหลวงร้อยละ 85.29 และ 5.88 ตามลำดับ ดังนั้นควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์ปัจจัยการผลิตเพื่อช่วยในการจัดซื้อหาปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆ มาจำหน่ายให้เกษตรกรในราคายุติธรรมทั้งในรูปแบบของการให้สินเชื่อเพื่อการผลิต เป็นเงินกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำหรือให้สินเชื่อเป็นปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆ แล้วกำหนดการใช้คืนที่หลังแล้วแต่เงื่อนไขที่กำหนด

ตารางที่ 1 : ลักษณะทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า
ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
อายุเฉลี่ย (ปี)	41.85	44.43	48.45	44.32
การนับถือศาสนา (ร้อยละ)				
- พุทธ	73.85	45.71	65.79	64.49
- นับถือผี	15.38	54.29	31.58	29.71
- คริสต์	10.77	-	2.63	5.80
ระดับการศึกษา (ร้อยละ)				
- ไม่รู้หนังสือ	69.23	54.29	44.74	58.70
- อ่านออกเขียนได้	15.38	25.71	23.68	20.29
- จบการศึกษาระดับประถม	10.77	17.14	18.42	14.49
- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	4.62	2.86	5.26	4.35
- จบการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	-	-	7.89	2.16
การเข้ารับฝึกอบรมเกี่ยวกับอาชีพในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (ร้อยละ)				
- ไม่เคย	86.15	91.43	71.05	83.33
- เคย	13.85	8.57	28.95	16.67
ประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม (ร้อยละ)				
ไม่ได้ประโยชน์	11.11	-	-	4.35
ได้ประโยชน์	88.89	100.00	100.00	95.65
- มาก	-	33.33	9.09	9.09
- ปานกลาง	87.50	33.33	81.82	77.27
- น้อย	12.50	33.34	9.09	13.64

ตารางที่ 2 : ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า
ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา		ปางค่าเหนือ		ปางค่าใต้		รวม/เฉลี่ย	
	คน/ ครัวเรือน	ร้อยละ	คน/ ครัวเรือน	ร้อยละ	คน/ ครัวเรือน	ร้อยละ	คน/ ครัวเรือน	ร้อยละ
เพศ								
- ชาย	2.83	49.60	3.17	51.63	2.26	44.79	2.76	48.97
- หญิง	2.88	50.40	2.97	48.37	2.79	55.21	2.88	51.03
จำนวนคนในครัวเรือน	5.71	-	6.14	-	5.05	-	5.64	-
จำนวนคนทั้งหมด								
- อยู่ในวัยแรงงาน	3.65	63.88	3.86	62.79	3.84	76.04	3.75	66.58
- อยู่นอกวัยแรงงาน								
อายุ < 12 ปี	1.95	34.23	2.14	34.88	0.95	18.75	1.73	30.59
อายุ > 60 ปี	0.11	1.89	0.14	2.33	0.26	5.21	0.16	2.83
สถานภาพบุคคล								
ท.14	3.37	59.03	3.37	54.87	3.97	78.65	3.54	62.72
ท.13	-	-	0.14	2.33	0.03	0.52	0.04	0.77
บัตรต่างดาว	0.02	0.27	-	-	-	-	0.01	0.13
ไม่มีบัตร	0.03	0.54	0.14	2.33	-	-	0.05	0.90
อายุต่ำกว่า 15 ปี	2.29	40.16	2.49	40.47	1.05	20.83	2.00	35.48
ระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน								
- ไม่รู้หนังสือ	2.43	42.59	2.37	38.60	1.47	29.17	2.15	38.17
- อ่านออกเขียนได้	0.17	2.96	0.37	6.05	0.16	3.13	0.22	3.86
- จบการศึกษาระดับประถม	0.51	8.89	1.06	17.21	1.08	21.35	0.80	14.27
- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	0.54	9.43	0.34	5.58	0.82	16.15	0.57	10.03
- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช.	0.04	0.81	0.03	0.47	0.37	7.29	0.13	2.31
- จบการศึกษาระดับปวส. หรือ อนุปริญญา	0.02	0.27	-	-	0.05	1.04	0.02	0.39
- จบการศึกษาระดับปริญญา	0.02	0.27	-	-	0.08	1.56	0.03	0.51
- กำลังศึกษา(ระบุ)	1.98	34.77	1.97	32.09	1.02	20.31	1.72	30.46
เตรียมประถมศึกษา	0.37	18.60	0.28	14.49	0.21	20.51	0.31	17.73
ประถมศึกษา	1.15	58.14	1.26	63.77	0.58	56.41	1.02	59.49
มัธยมศึกษาตอนต้น	0.32	16.28	0.34	17.39	0.13	12.82	0.28	16.03
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	0.09	4.65	0.06	2.90	0.05	5.13	0.07	4.22
อนุปริญญา ปวส.	-	-	-	-	0.05	5.13	0.01	0.84
ปริญญาตรี	0.05	2.33	0.03	1.45	-	-	0.03	1.69

ตารางที่ 3 : สถานภาพการทำงานและลักษณะงานที่ทำของสมาชิกครัวเรือนเกษตรกร

ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางคำ ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา		ปางคำเหนือ		ปางคำใต้		รวม/เฉลี่ย	
	คน/ ครัวเรือน	ร้อยละ	คน/ ครัวเรือน	ร้อยละ	คน/ ครัวเรือน	ร้อยละ	คน/ ครัวเรือน	ร้อยละ
สถานภาพการทำงานของคนในครอบครัว								
ทำงาน	2.94	51.48	3.37	54.88	3.34	66.15	3.16	56.04
ไม่ทำงาน	2.77	48.52	2.77	45.12	1.71	33.85	2.48	43.96
ลักษณะงานที่ทำ	2.94	100.00	3.37	100.00	3.34	100.00	3.16	100.00
- ทำการเกษตรในครอบครัวเพียงอย่างเดียว	0.51	17.28	0.60	17.80	0.63	18.90	0.56	17.89
- ทำการเกษตรในครอบครัวและรับจ้างในการเกษตร	1.14	38.74	1.52	44.91	1.26	37.80	1.27	40.14
- ทำการเกษตรในครอบครัวและรับจ้างในและนอกการเกษตร	0.89	30.37	0.83	24.58	0.50	14.95	0.77	24.31
- ทำการเกษตรในครอบครัวและประกอบอาชีพอื่น(ระบุ)	0.11	3.66	0.11	3.39	0.21	6.30	0.14	4.36
ค้าขาย	0.015	14.29	0.08	75.00	0.07	37.50	0.05	36.84
หัตถกรรมครัวเรือน (ปักผ้า, ทำตุ๊กตา)	0.050	42.84	-	-	0.03	12.50	0.02	21.07
รับจ้างตีเหล็ก	-	-	-	-	0.05	25.00	0.01	10.53
อบต.	0.015	14.29	-	-	-	-	0.01	5.26
ผู้ใหญ่บ้าน	-	-	0.03	25.00	-	-	0.01	5.26
แม่บ้าน	0.015	14.29	-	-	-	-	0.01	5.26
ภารโรง	0.015	14.29	-	-	-	-	0.01	5.26
หมอผี	-	-	-	-	0.03	12.50	0.01	5.26
ลูกจ้างชั่วคราวหน่วยงานราชการ	0.110	-	-	-	0.03	12.50	0.01	5.26
- ประกอบอาชีพอื่นเพียงอย่างเดียว(ระบุ)	0.29	9.95	0.31	9.32	0.74	22.05	0.42	13.30
รับจ้างทั่วไป	0.03	10.53	0.06	18.18	0.52	71.44	0.17	41.38
บริษัทฯ	0.15	52.63	0.06	18.18	-	-	0.09	20.69
ทำงานต่างประเทศ	0.06	21.05	0.03	9.09	0.08	10.71	0.06	13.79
ค้าขาย	-	-	0.13	45.46	0.03	3.57	0.03	10.34
รับราชการ	-	-	-	-	0.08	10.71	0.02	5.17
ลูกจ้างหน่วยงานราชการ	0.03	10.53	-	-	-	-	0.02	3.44
เสริมสวย	0.02	5.26	-	-	-	-	0.01	1.73
หัตถกรรมครัวเรือน (ปักผ้า, ตุ๊กตา)	-	-	0.03	9.09	-	-	0.01	1.73
ซ่อมรถ	-	-	-	-	0.03	3.57	0.01	1.73
- ไม่ได้ทำงาน								
สาเหตุที่ไม่ได้ทำงาน								
เด็กเล็ก	0.75	27.22	0.86	30.93	0.37	21.54	0.67	27.20
เรียนหนังสือ	1.77	63.89	1.74	62.89	0.89	52.31	1.52	61.40
ชรา	0.17	6.11	0.14	5.15	0.45	26.15	0.24	9.65
พิการ	-	-	0.03	1.03	-	-	0.01	0.29
แม่บ้าน	0.02	0.56	-	-	-	-	0.01	0.29
ติดคุก	0.06	2.22	-	-	-	-	0.03	1.17

ตารางที่ 4 : การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือนเกษตรกร

ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางคำ ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางคำเหนือ	ปางคำใต้	รวม/เฉลี่ย
ลักษณะการถือครองที่ดิน(ไร่/ครัวเรือน)				
ของตนเอง	16.90	19.03	19.21	18.07
เช่า	0.06	0.49	0.13	0.19
เช่าทำเปล่า	-	0.24	-	0.06
รวม	16.96	19.76	19.34	18.32
ลักษณะการใช้ที่ดิน(ไร่/ครัวเรือน)				
ที่อยู่อาศัย	0.39	0.40	0.46	0.41
ที่ไร่	11.93	13.80	7.58	11.21
ที่ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	3.93	5.56	10.91	6.26
ที่ทิ้งว่าง	0.71	-	0.39	0.44
รวม	16.96	19.76	19.34	18.32
หนังสือสำคัญในที่ดิน(ร้อยละ)				
- น.ส.3	-	-	0.07	0.02
- ส.ท.ก.	-	-	1.64	0.48
- ส.ป.ก.4-01	1.09	-	-	0.48
- ไม่มีเอกสารสิทธิ์	98.91	100.00	98.29	99.02

ตารางที่ 5 : การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า
ปีการผลิต 2545/46

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบัน				
- ไม่เป็น	23.08	34.29	23.68	26.09
- เป็น	76.92	65.71	76.32	73.91
กลุ่ม/สถาบัน				
1.ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร				
1.1 ครัวเรือนที่เป็นสมาชิก	16.00	17.39	48.28	25.49
1.2 ประโยชน์ที่ได้รับ				
- ได้รับประโยชน์	87.50	100.00	92.86	92.31
- ไม่ได้ประโยชน์	12.50	-	7.14	7.69
2.สหกรณ์การเกษตร				
2.1 ครัวเรือนที่เป็นสมาชิก	-	-	20.69	5.88
2.2 ประโยชน์ที่ได้รับ				
- ได้รับประโยชน์	-	-	100.00	100.00
- ไม่ได้ประโยชน์	-	-	-	-
3.โครงการหลวง				
3.1 ครัวเรือนที่เป็นสมาชิก	10.00	-	3.45	5.88
3.2 ประโยชน์ที่ได้รับ				
- ได้รับประโยชน์	80.00	-	-	66.67
- ไม่ได้ประโยชน์	20.00	-	100.00	33.33
4.กองทุนหมู่บ้าน				
4.1 ครัวเรือนที่เป็นสมาชิก	86.00	82.61	86.21	85.29
4.2 ประโยชน์ที่ได้รับ				
- ได้รับประโยชน์	97.67	89.47	96.00	95.40
- ไม่ได้ประโยชน์	2.33	10.53	4.00	4.60
5.กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน				
5.1 ครัวเรือนที่เป็นสมาชิก	26.00	30.43	34.48	29.41
5.2 ประโยชน์ที่ได้รับ				
- ได้รับประโยชน์	84.62	100.00	100.00	93.33
- ไม่ได้ประโยชน์	15.38	-	-	6.67

ตารางที่ 6 : รายได้สุทธิของครัวเรือนเกษตรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	รายได้ / ค่าใช้จ่าย (บาท/ครัวเรือน/ปี)					
	ลิสสองพัฒนา			ปางค่าเหนือ		
	เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
รายได้ในฟาร์ม	23,651.18	12,935.38	36,586.56	26,920.00	9,053.29	35,973.29
รายได้จากพืช	22,748.87	11,752.30	34,501.17	26,251.43	8,216.15	34,467.58
รายได้จากสัตว์	902.31	1,183.08	2,085.39	668.57	837.14	1,505.71
รายได้นอกฟาร์ม	19,595.38	-	19,595.38	38,560.00	-	38,560.00
รวมรายได้	43,246.56	12,935.38	56,181.94	65,480.00	9,053.29	74,533.29
ค่าใช้จ่ายในฟาร์ม	27,370.40	29,773.21	57,143.61	34,760.38	32,676.83	67,437.21
ค่าใช้จ่ายในการผลิตพืช	11,086.01	16,067.06	27,153.07	12,134.04	20,326.83	32,460.87
ค่าใช้จ่ายในการผลิตสัตว์	332.31	1,324.61	1,656.92	100.00	471.43	571.43
ค่าใช้จ่ายในการครองชีพ	15,952.08	12,381.54	28,333.62	22,526.34	11,878.57	34,404.91
รวมค่าใช้จ่าย	27,370.40	29,773.21	57,143.61	34,760.38	32,676.83	67,437.21
รายได้สุทธิของครัวเรือน	15,876.16	-16,837.83	-961.67	30,719.62	-23,623.54	7,096.08

ตารางที่ 6 : (ต่อ)

รายการ	รายได้ / ค่าใช้จ่าย (บาท/ครัวเรือน/ปี)						ร้อยละ
	ปางค่าใต้			รวม/เฉลี่ย			
	เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	
รายได้ในฟาร์ม	27,938.11	5,589.14	33,527.25	25,660.69	9,927.89	35,588.58	50.10
รายได้จากพืช	27,006.53	5,039.14	32,045.67	24,809.60	9,006.88	33,816.48	
รายได้จากสัตว์	931.58	550.00	1,481.58	851.09	921.01	1,772.10	
รายได้นอกฟาร์ม	59,715.36	-	59,715.36	35,452.79	-	35,452.79	49.90
รวมรายได้	87,653.47	5,589.14	93,242.61	61,113.48	9,927.89	71,041.37	100.00
ค่าใช้จ่ายในฟาร์ม	14,499.53	13,903.74	28,403.27	12,473.65	17,502.46	29,976.11	48.32
ค่าใช้จ่ายในการผลิตพืช	14,129.80	12,803.06	26,932.86	12,189.96	16,248.65	28,438.61	
ค่าใช้จ่ายในการผลิตสัตว์	369.73	1,100.68	1,470.41	283.69	1,253.81	1,537.50	
ค่าใช้จ่ายในการครองชีพ	27,738.62	8,556.84	36,295.46	20,865.02	11,200.81	32,065.83	51.68
รวมค่าใช้จ่าย	42,238.15	22,460.58	64,698.73	33,338.67	28,703.27	62,041.94	100.00
รายได้สุทธิของครัวเรือน	45,415.32	-16,871.44	28,543.88	27,774.81	-18,775.38	8,999.43	-

ตารางที่ 7 : ภาวะหนี้สินและการกู้ยืมเงินของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางคำ
ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางคำเหนือ	ปางคำใต้	รวม/เฉลี่ย
หนี้สินคงเหลือ(ร้อยละ)				
- ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้	96.92	94.29	92.11	94.93
- ครัวเรือนที่มีหนี้	3.08	5.71	7.89	5.07
จำนวนหนี้คงเหลือ (บาท/ครัวเรือนที่กู้)	10,500.00	11,250.00	19,000.00	14,357.14
หนี้สินปัจจุบัน (ร้อยละ)				
- ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้	36.92	62.86	34.21	42.75
- ครัวเรือนที่มีหนี้	63.08	37.14	65.79	57.25
เงินกู้ในระบบ				
จำนวนครัวเรือนที่กู้ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00	100.00
วัตถุประสงค์ในการกู้ (ร้อยละ)				
- ใช้ในการเกษตร	75.31	61.19	34.66	51.24
- ใช้ในการครองชีพ	24.69	36.93	19.97	23.76
- ลงทุนในทรัพย์สิน	-	1.88	45.37	25.00
แหล่งเงินกู้ (ร้อยละของเงินกู้)				
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	-	-	8.33	4.55
- กองทุนหมู่บ้าน	97.63	90.23	33.15	61.46
- สหกรณ์การเกษตร	0.79	-	51.85	28.54
- กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กขคจ.)	1.58	9.77	6.67	5.45
อัตราดอกเบี้ย				
- สูงสุด	6.00	6.00	11.00	11.00
- ต่ำสุด	2.00	2.00	2.00	2.00
ระยะเวลาที่กู้ (ร้อยละ)				
- ระยะสั้น	100.00	100.00	96.00	98.73
- ระยะปานกลาง	-	-	-	-
- ระยะยาว	-	-	8.00	2.53

ตารางที่ 8 : ปัญหาด้านการครองชีพ สังคมและความปลอดภัยของครัวเรือนเกษตรกร
ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางคำ ปีการผลิต 2545/46

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางคำเหนือ	ปางคำใต้	รวม/เฉลี่ย
ปัญหาในการครองชีพ				
ไม่มีปัญหา	23.08	37.14	47.37	33.33
มีปัญหา	76.92	62.86	52.63	66.67
ลักษณะปัญหา				
- รายได้ไม่พอรายจ่าย	86.00	95.45	95.00	90.22
- สินค้าอุปโภคบริโภคราคาสูง	62.00	50.00	35.00	53.26
- ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน	20.00	18.18	-	15.22
- สุขภาพไม่ดี	10.00	4.55	5.00	7.61
- คมนาคมไม่สะดวก	8.00	-	-	4.35
- ไม่มีบัตรประชาชน	2.00	-	-	1.09
ปัญหาด้านสังคมและความปลอดภัย				
ไม่มีปัญหา	32.31	85.71	94.74	63.04
มีปัญหา	67.69	14.29	5.26	36.96
ลักษณะปัญหา				
- ปัญหายาเสพติด	100.00	80.00	100.00	98.04
- ปัญหาครอบครัวไม่อบอุ่น	-	20.00	-	1.96

ตารางที่ 9 : ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า
ปีการผลิต 2545/46

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
ความต้องการความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพ				
ไม่ต้องการ	10.77	8.57	23.68	13.77
ต้องการ	89.23	91.43	76.32	83.23
ลักษณะความต้องการ				
- ปัจจัยการผลิตราคายุติธรรม	56.90	62.50	48.28	56.30
- จัดสรรที่ทำกิน	44.83	31.25	27.59	36.97
- จัดหาตลาดผลผลิต	29.31	40.63	34.48	33.61
- ออกเอกสารสิทธิ์	37.93	31.25	27.59	33.61
- สร้างแหล่งน้ำการเกษตร	44.83	28.13	10.34	31.93
- ประกันราคาผลผลิตให้สูงขึ้น	29.31	12.50	41.38	27.73
- ส่งเสริมและแนะนำการปรับปรุงบำรุงดิน	18.97	15.63	20.69	18.49
- ส่งเสริมและแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืช	13.79	9.38	27.59	15.97
- เงินลงทุน	12.07	9.38	6.90	10.08
- ส่งเสริมแจกพันธุ์พืชมีคุณภาพ	8.62	3.13	10.34	7.56
- ส่งเสริมและแนะนำเกี่ยวกับสารเคมี	6.90	3.13	-	4.20
- จัดหาอาชีพเสริม	3.45	3.13	3.45	3.36
ความต้องการด้านการครองชีพและสังคม				
ไม่ต้องการ	86.15	88.57	94.74	89.13
ต้องการ	13.85	11.43	5.26	10.87
ลักษณะความต้องการ				
- จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค	11.11	50.00	100.00	33.33
- จัดสร้างสถานีอนามัยในหมู่บ้าน	55.56	-	-	33.33
- จัดสร้างและซ่อมแซมถนน	11.11	75.00	-	26.67
- ไฟฟ้า	11.11	25.00	-	13.33
- ติดตั้งโทรศัพท์	11.11	-	-	6.67

ตารางที่ 10 : ทัศนคติความรู้เรื่องดินและการใช้ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า
ปีการผลิต 2545/46

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
วิธีเตรียมดินที่ดำเนินการในปัจจุบันเพื่อการเพาะปลูก				
ที่ไร่				
เผาเศษซากพืช	67.74	65.63	60.00	65.55
ฉีดยาปราบวัชพืช+ตัดหญ้า+เผา	32.26	34.37	36.00	33.61
ไถพรวน	-	-	4.00	0.84
ที่ไม่ผล/ไม่ยืนต้น				
ฉีดยาปราบวัชพืช+ตัดหญ้า+เผา	54.17	52.38	52.38	53.03
ขุดพลิกหน้าดิน	25.00	23.81	33.33	27.27
ไถพรวน	20.83	23.81	14.29	19.70
กรณีเผาเศษซากพืช ความถี่ของการเผา				
เผาทุกปีหลังเก็บเกี่ยว	59.52	71.43	6.67	52.56
เผาเฉพาะปีแรกก่อนเพาะปลูก	19.05	19.05	13.33	17.95
ไม่แน่นอน	19.05	9.52	13.33	15.39
เผาทุกปีก่อนเพาะปลูก	2.38	-	66.67	14.10
ทัศนคติการเผาเศษพืชให้ประโยชน์อย่างไร				
ไม่ทราบ	25.00	9.09	26.47	21.37
ไม่ให้ประโยชน์	7.81	15.15	8.82	9.93
ให้ประโยชน์	67.19	75.76	64.71	68.70
ปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น	37.21	48.00	36.36	40.00
ป้องกันกำจัดโรคแมลงและวัชพืช	39.53	36.00	40.91	38.89
ประหยัดเวลา	37.21	40.00	36.36	37.78
สะดวกในการเตรียมพื้นที่เพาะปลูก	30.23	40.00	40.91	35.56
ประหยัดพลังงานในการเตรียมพื้นที่	9.30	12.00	9.09	10.00
ชี้แจงจากการเผาเป็นปุ๋ย	6.98	16.00	4.55	8.89
ปรับปรุงบำรุงดินให้ดีขึ้น	27.91	32.00	36.36	3.11
พืชเจริญเติบโตดี	4.65	-	-	2.22

ตารางที่ 10 : (ต่อ)

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
ทัศนคติการเผาเศษพืชมีผลเสียอย่างไร				
ไม่ทราบ	26.56	15.16	29.41	24.43
ไม่มีผลเสีย	35.94	48.48	32.35	38.17
มีผลเสีย	37.50	36.36	38.24	37.40
ทำลายต้นไม้ที่มีประโยชน์	45.83	75.00	84.62	63.27
มลพิษ	45.83	33.33	30.77	38.78
ทำให้ดินแข็ง	25.00	-	-	12.24
ทำให้ดินเสื่อมไม่อุดมสมบูรณ์	8.33	-	7.69	6.12
คุณภาพดินในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับ 5 ปีที่แล้ว				
ไม่ทราบ	14.05	12.12	8.82	12.21
เหมือนเดิม	17.19	30.30	20.59	21.37
ดีขึ้น	3.13	-	-	1.53
เสื่อมโทรม	65.63	57.58	70.59	64.89
ลักษณะของการเสื่อมโทรม				
ผลผลิตที่ได้ลดลง	76.19	94.74	70.83	78.82
พืชที่ปลูกไม่ค่อยเจริญเติบโต	59.52	47.37	66.67	58.82
หน้าดินถูกชะล้างพังทลาย	14.29	-	-	7.06
ต้องใส่ปุ๋ยเพิ่มมากขึ้น	-	-	4.17	1.18
สาเหตุทำให้ดินเสื่อมโทรม				
ไม่ทราบ	9.52	15.79	8.33	10.59
ทราบ	90.48	84.21	91.67	89.41
ใช้ที่ดินติดต่อกันโดยไม่มีการปรับปรุงดิน	92.11	93.75	86.36	90.79
ใส่ปุ๋ยเคมีมากเกินไป	2.63	12.50	18.18	9.21
ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี	5.26	6.25	4.55	5.26
มีการเผาเศษพืชในแปลง	2.63	12.50	-	3.95
ธาตุอาหารในดินลดลง	-	6.25	9.09	3.95
หน้าดินถูกชะล้าง	2.63	-	-	1.32

ตารางที่ 10 : (ต่อ)

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
การแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม				
ไม่ได้ดำเนินการ	21.43	31.58	25.00	24.71
สาเหตุที่ไม่ได้ดำเนินการ				
ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร	55.56	66.67	33.33	52.38
ขาดเงินทุน	22.22	-	33.33	19.05
ไม่มีเวลา	11.11	-	33.34	14.29
ต้องใช้พื้นที่ทุกปีเพราะรายได้น้อย	-	33.33	-	9.52
คิดว่าไม่มีผลกระทบต่อผลผลิต	11.11	-	-	4.76
ดำเนินการ	78.57	68.42	75.00	75.29
วิธีดำเนินการ				
ใส่ปุ๋ยเคมี	84.85	76.92	94.44	85.94
ปลูกพืชหมุนเวียน	15.15	23.08	27.78	20.31
เปลี่ยนพื้นที่ปลูก	3.03	30.77	11.11	10.94
ใส่ปุ๋ยคอก	3.03	-	5.56	3.13
ใส่ปุ๋ยหมัก	-	7.69	-	1.56
เว้นระยะเวลาปลูกปีเว้นปี	3.03	-	-	1.56
การใช้ที่ดินในปัจจุบันมีส่วนทำให้ดินเสื่อมโทรมหรือไม่				
ไม่ทราบ	34.38	30.30	26.47	31.30
ไม่ทำให้ดินเสื่อมโทรม	18.75	24.25	17.65	19.85
ทำให้ดินเสื่อมโทรม	46.87	45.45	55.88	48.85
เวลาฝนตกท่านเคยสังเกตดินถูกชะล้างหรือไม่				
ไม่เคยเห็น	65.62	75.76	79.41	71.76
เคยเห็น	34.38	24.24	20.59	28.24
ดินถูกชะล้างออกไปก่อให้เกิดปัญหาในการเพาะปลูก				
ไม่ทราบ	13.64	-	-	8.11
ไม่ทำให้เกิดปัญหา	36.36	50.00	42.86	40.54
เกิดปัญหา	50.00	50.00	57.14	51.35
ลักษณะของปัญหา				
ผลผลิตเสียหาย	90.91	50.00	100.00	84.21
เกิดร่องน้ำ	54.55	100.00	75.00	68.42
ดินเสื่อมโทรม	9.09	-	-	5.26

ตารางที่ 10 : (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
การดำเนินการแก้ปัญหาดินถุกชะล้างพังทลาย				
ไม่ได้ดำเนินการ	100.00	62.50	100.00	91.89
สาเหตุที่ไม่ได้ดำเนินการ				
ไม่ทราบจะทำอย่างไร	77.27	60.00	42.86	67.65
ไม่มีเวลา		-	14.28	2.94
คิดว่าไม่มีผลกระทบ	16.64	40.00	42.86	23.53
ขาดเงินทุน	9.09	-		5.88
ดำเนินการ	-	37.50	-	8.11
วิธีดำเนินการ				
ปลูกพืชเป็นขั้นบันได	-	33.33	-	33.33
สร้างคันดิน	-	66.67	-	66.67
การแก้ไขปัญหาดินถุกชะล้างพังทลายได้รับคำแนะนำจาก				
เรียนรู้เอง	-	100.00	-	100.00
การได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันไม่ให้เสื่อมโทรม				
ไม่เคย	90.63	75.76	85.29	85.50
เคย	9.37	24.24	14.71	14.50
หน่วยงานที่ให้ความรู้				
โครงการหลวง	100.00	100.00	80.00	94.74
กรมป่าไม้	-	-	20.00	5.26
ท่านคิดว่าจะได้ผลหรือไม่				
ไม่ทราบ	83.33	37.50	20.00	47.37
ไม่ได้ผล	-	-	-	-
ได้ผล	16.67	62.50	80.00	52.63
สาเหตุที่ได้ผล				
พื้นที่เหมาะสมที่จะทำ	-	60.00	75.00	60.00
ปริมาณผลผลิตเพิ่มมากขึ้น	100.00	40.00	-	30.00
เห็นคนอื่นทำแล้วได้ผล	-	40.00	25.00	30.00

ตารางที่ 10 : (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
ถ้าต้องพบปัญหาดินเสื่อมโทรมหรือการชะล้างพังทลาย				
ของดินท่านจะนำวิธีการเหล่านี้มาใช้หรือไม่				
ไม่แน่ใจ	50.00	-	-	15.79
ไม่ใช้	-	-	-	-
ใช้	50.00	100.00	100.00	84.21
ถ้ามีคนมาแนะนำพันธุ์พืชใหม่หรือเทคโนโลยีใหม่				
ท่านจะสนใจที่จะรับมาปลูก/ใช้หรือไม่				
สนใจ	75.00	63.64	58.82	67.94
ไม่สนใจ	15.63	24.24	26.47	20.61
สาเหตุที่ไม่สนใจ				
ไม่มีแรงงาน	30.00	25.00	66.67	40.74
ไม่มีพื้นที่	40.00	25.00	22.22	29.63
ไม่มีเงินทุน	20.00	25.00	22.22	22.22
ไม่มีเวลา	10.00	25.00	11.11	14.81
ไม่แน่ใจ				
ไม่แน่ใจ	9.38	12.12	14.71	11.45
สาเหตุที่ไม่แน่ใจ				
ราคาผลผลิต	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 11 : ทัศนคติในการใช้ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า
ปีการผลิต 2545/46

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	สืบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
ความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการทำเกษตรในปัจจุบัน				
ไม่แน่ใจ	17.19	9.09	14.71	14.50
ไม่คิดเปลี่ยน	73.44	81.82	79.41	77.10
คิดเปลี่ยน	9.38	9.09	5.88	8.40
ลักษณะการเปลี่ยนแปลง				
1. กิจกรรมที่เปลี่ยน ข้าวไร่				
เลิก	100.00	-	100.00	100.00
เปลี่ยนเป็นกิจกรรมดังนี้				
- ลำไย	100.00	-	50.00	66.67
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง				
ดูแลรักษาง่าย	100.00	-	-	50.00
ราคาผลผลิตดี	-	-	100.00	50.00
- ลิ้นจี่	-	-	50.00	33.33
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง				
ราคาผลผลิตดี	-	-	100.00	100.00
2. กิจกรรมที่เปลี่ยน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์				
เลิก	100.00	100.00	-	100.00
เปลี่ยนเป็นกิจกรรมดังนี้				
- ลำไย	50.00	-	-	33.33
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง				
ดูแลรักษาง่าย	100.00	-	-	100.00
- ผัก	50.00	100.00	-	66.67
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง				
ราคาผลผลิตดี	100.00	100.00	-	100.00
3. กิจกรรมที่เปลี่ยน ลำไย				
เพิ่มขึ้น	100.00	100.00	-	100.00
- มีพื้นที่	100.00	-	-	66.67
- มีตลาดรองรับ	-	100.00	-	33.33

ตารางที่ 11 : (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
4. กิจกรรมที่เปลี่ยน ลีนจี	33.33	33.33	-	27.27
เพิ่มขึ้น	50.00	100.00	-	66.67
- รายได้ดีกว่าพีซีไร	100.00	100.00	-	100.00
เลิก	50.00	-	-	33.33
เปลี่ยนเป็นกิจกรรมดังนี้				
- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	100.00	-	-	100.00
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง				
มีตลาดรองรับมากกว่า	100.00	-	-	100.00

ตารางที่ 12 : แนวความคิดในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร

ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางคำ ปีการผลิต 2545/46

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางคำเหนือ	ปางคำใต้	รวม/เฉลี่ย
แนวคิดในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร				
ลงทุนเรื่องจัดหาแหล่งน้ำ	48.44	60.61	64.71	55.73
ใส่ปุ๋ยให้เพียงพอ	39.06	30.30	29.41	34.35
ปรับปรุงดิน	26.56	21.21	26.47	25.19
เปลี่ยนพันธุ์ใหม่	12.50	9.09	14.71	12.21
กำจัดศัตรูพืช	1.56	3.03	-	1.53
กำจัดวัชพืช	1.56	3.03	-	1.53
เพิ่มพื้นที่ปลูก	-	3.03	-	0.76
การวางแผนเปลี่ยนไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร				
- เปลี่ยน	10.94	9.09	5.88	9.16
อาชีพที่คิดจะทำ				
1. รับจ้าง	14.29	-	-	8.33
เหตุผล : รายได้ดีกว่าการเกษตร	100.00	-	-	100.00
2. ทำงานต่างประเทศ	42.86	66.67	50.00	50.00
เหตุผล : รายได้ดีกว่าการเกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00
3. ทำงานบริษัท	14.29	-	-	8.33
เหตุผล : รายได้ดีกว่าการเกษตร	100.00	-	-	100.00
4. ค้าขาย	28.57	33.33	50.00	33.33
เหตุผล : รายได้ดีกว่าการเกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00
- ไม่เปลี่ยน	62.50	81.82	67.65	68.70
เหตุผล				
ไม่มีความรู้	47.50	33.33	17.39	35.53
อาชีพหลัก	17.50	22.22	34.78	23.33
ไม่รู้จะทำอะไร	15.00	29.63	8.70	17.78
ชรา	5.00	11.11	21.74	11.11
ทำไว้บริโภค	7.50	7.41	13.04	8.89
มีที่ดินทำกินอยู่	7.50	7.41	4.35	6.67
- ไม่มีความคิดเห็น/ไม่แน่ใจ	26.56	9.09	26.47	22.14

ตารางที่ 13 : ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ผลผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่ / ครอบครั้ว)	4.91	4.88	5.13	4.96
เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่ / ครอบครั้ว)	4.86	4.47	5.13	4.81
ปริมาณผลผลิต (กก./ไร่)	263.15	296.39	236.36	265.75
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)	6.28	6.10	6.03	6.15
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)	1,652.58	1,807.98	1,425.25	1,634.36
การใช้ประโยชน์ผลผลิต (ร้อยละ)				
บริโภคในครัวเรือน	93.46	95.57	95.16	94.62
ทำพันธุ์	6.54	4.43	4.84	5.38

ตารางที่ 15 : การใช้แรงงานคนในการผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า
ปีการผลิต 254 5/46

กิจกรรม	ลีสองพัฒนา								ปางค่าเหนือ							
	จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
เตรียมพื้นที่	1.55	1.58	-	3.13	100.00	-	313.00	313.00	1.11	0.43	-	1.54	100.00	-	154.00	154.00
หยอดเมล็ด	1.52	2.06	-	3.58	100.00	-	358.00	358.00	2.25	1.71	-	3.96	100.00	-	396.00	396.00
ใส่ปุ๋ยเคมี	0.36	0.03	-	0.39	100.00	-	39.00	39.00	0.60	-	-	0.60	100.00	-	60.00	60.00
ดายหญ้า	0.81	0.17	-	0.98	100.00	-	98.00	98.00	1.07	-	-	1.07	100.00	-	107.00	107.00
เก็บเกี่ยว-มัด	2.31	2.16	-	4.47	100.00	-	447.00	447.00	2.29	2.60	-	4.89	100.00	-	489.00	489.00
นวด	0.56	0.13	-	0.69	100.00	-	69.00	69.00	0.02	-	-	0.02	100.00	-	2.00	2.00
ขนย้าย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	7.11	6.13	0.00	13.24		-	1,324.00	1,324.00	7.34	4.74	0.00	12.08		-	1,208.00	1,208.00

ตารางที่ 15 : (ต่อ)

กิจกรรม	ปางค่าใต้								รวม/เฉลี่ย							
	จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
เตรียมพื้นที่	0.62	0.16	-	0.78	100.00	-	78.00	78.00	1.15	0.82	-	1.97	100.00	-	197.00	197.00
หยอดเมล็ด	1.58	1.09	-	2.67	100.00	-	267.00	267.00	1.76	1.67	-	3.43	100.00	-	343.00	343.00
ใส่ปุ๋ยเคมี	0.26	-	-	0.26	100.00	-	26.00	26.00	0.41	0.01	-	0.42	100.00	-	42.00	42.00
ดายหญ้า	1.58	-	-	1.58	100.00	-	158.00	158.00	1.11	0.07	-	1.18	100.00	-	118.00	118.00
เก็บเกี่ยว-มัด	2.08	2.55	-	4.63	100.00	-	463.00	463.00	2.24	2.41	-	4.65	100.00	-	465.00	465.00
นวด	0.05	-	-	0.05	100.00	-	5.00	5.00	0.24	0.05	-	0.29	100.00	-	29.00	29.00
ขนย้าย	0.03	-	-	0.03	100.00	-	3.00	3.00	0.01	-	-	0.01	100.00	-	1.00	1.00
รวม	6.20	3.80	-	10.00		-	1,000.00	1,000.00	6.92	5.03	-	11.95		-	1,195.00	1,195.00

ตารางที่ 16 : การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

กิจกรรม	สิบสองพัฒนา							ปางค่าเหนือ						
	จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ตัดหญ้า	0.33	-	0.33	114.97	-	37.94	37.94	1.10	0.10	1.20	89.81	8.43	99.34	107.77
พ่นยาปราบวัชพืช	2.00	0.37	2.37	59.05	22.69	117.27	139.96	2.06	0.30	2.36	67.90	28.31	131.93	160.24
พ่นปุ๋ยเคมี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
นวด	-	0.16	0.16	213.69	34.19	-	34.19	-	0.31	0.31	227.52	70.53	-	70.53
ขนย้าย	0.08	0.34	0.42	109.67	40.32	5.74	46.06	0.01	0.41	0.42	97.71	40.84	0.20	41.04
รวม	2.41	0.87	3.28		97.20	160.95	258.15	3.17	1.12	4.29		148.11	231.47	379.58

ตารางที่ 16 : (ต่อ)

กิจกรรม	ปางค่าใต้							รวม/เฉลี่ย						
	จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ตัดหญ้า	1.18	0.42	1.60	97.64	49.35	106.88	156.23	0.85	0.12	0.97	96.44	16.79	76.76	93.55
พ่นยาปราบวัชพืช	0.60	0.08	0.68	55.72	2.60	35.29	37.89	1.80	0.08	1.88	62.19	18.66	98.25	116.91
พ่นปุ๋ยเคมี	0.68	0.05	0.73	69.92	2.60	48.44	51.04	0.19	0.02	0.21	69.86	0.75	13.92	14.67
นวด	-	0.26	0.26	247.38	64.32	-	64.32		0.23	0.23	235.22	54.10	-	54.10
ขนย้าย	0.04	0.34	0.38	94.84	34.22	1.82	36.04	0.05	0.36	0.41	101.54	38.73	2.90	41.63
รวม	2.50	1.15	3.65		153.09	192.43	345.52	2.89	0.81	3.70		129.03	191.83	320.86

ตารางที่ 17 : ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าวไร่ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองในพื้นที่ศูนย์พัฒนา

โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา			ปางค่าเหนือ		
	ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)			ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)		
	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนการผลิต						
1. ต้นทุนผันแปร	560.66	1,556.33	2,116.99	667.56	1,502.60	2,170.16
ค่าวัสดุการเกษตร						
พันธุ์	-	65.00	65.00	-	56.63	56.63
ปุ๋ยเคมี	133.93	-	133.93	172.53	-	172.53
ยาปราบวัชพืช	265.36	-	265.36	263.25	-	263.25
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	35.57	-	35.57	54.40	-	54.40
วัสดุสิ้นเปลือง	13.22	0.93	14.15	11.76	-	11.76
แรงงานคน	-	1,324.00	1,324.00	-	1,208.00	1,208.00
แรงงานเครื่องจักร	97.20	160.95	258.15	148.11	231.47	379.58
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน (ร้อยละ 2)	-	5.45	5.45	-	6.50	6.50
ดอกเบี้ยเงินกู้	15.38	-	15.38	17.51	-	17.51
2. ต้นทุนคงที่	-	39.82	39.82	-	38.72	38.72
ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	-	39.82	39.82	-	38.72	38.72
รวมต้นทุนทั้งหมด	560.66	1,596.15	2,156.81	667.56	1,541.32	2,208.88
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)			263.15			296.39
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)			6.28			6.10
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)			1,652.58			1,807.98
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)			1,091.92			1,140.42
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)			- 464.41			- 362.18
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)			- 504.23			- 400.90

ตารางที่ 17 : (ต่อ)

รายการ	ปางค่าได้			รวม/เฉลี่ย		
	ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)			ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)		
	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนการผลิต						
1. ต้นทุนผันแปร	460.75	1,239.81	1,700.56	566.07	1,448.77	2,014.84
ค่าวัสดุการเกษตร						
พันธุ์	-	43.05	43.05	-	56.10	56.10
ปุ๋ยเคมี	144.67	-	144.67	148.97	-	148.97
ยาปราบวัชพืช	78.64	-	78.64	211.06	-	211.06
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	41.14	-	41.14	44.01	-	44.01
วัสดุสิ้นเปลือง	15.56	-	15.56	13.44	0.37	13.81
แรงงานคน	-	1,000.00	1,000.00	-	1,195.00	1,195.00
แรงงานเครื่องจักร	153.09	192.43	345.52	129.03	191.83	320.86
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน (ร้อยละ 2)	-	4.33	4.33		5.47	5.47
ดอกเบี้ยเงินกู้	27.65	-	27.65	19.56	-	19.56
2. ต้นทุนคงที่	-	46.18	46.18	-	41.32	41.32
ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	-	46.18	46.18	-	41.32	41.32
รวมต้นทุนทั้งหมด	460.75	1,285.99	1,746.74	566.07	1,490.09	2,056.16
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)			236.36			265.75
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)			6.03			6.15
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)			1,425.25			1,634.36
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)			964.50			1,068.29
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)			- 275.31			- 380.48
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)			- 321.49			- 421.80
ผลผลิตที่จุดคุ้มทุน (กก./ไร่)						334.19

ตารางที่ 19 : ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่ / ครอบครั้ว)	7.96	12.12	6.75	8.88
เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่ / ครอบครั้ว)	7.70	10.65	6.63	8.29
ปริมาณผลผลิต (กก./ไร่)	469.67	465.88	538.60	483.08
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)	3.50	3.50	3.50	3.50
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)	1,643.85	1,630.58	1,885.10	1,690.78
การใช้ประโยชน์ผลผลิต (ร้อยละ)				
ขาย	100.00	99.64	98.49	99.49
เลี้ยงสัตว์	-	0.26	1.51	0.47
ให้ค่าเช่าที่ดิน	-	0.10	-	0.04
ประเภทของผู้รับซื้อ (ร้อยละ)				
พ่อค้าในท้องถิ่น	39.13	-	12.50	19.64
พ่อค้านอกท้องถิ่น	73.91	100.00	100.00	89.29

ตารางที่ 21 : การใช้แรงงานคนในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบึงคำ
ปีการผลิต 2545/46

กิจกรรม	สืบสองพัฒนา								ปางคำเหนือ							
	จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
เตรียมพื้นที่	1.26	0.66	-	1.92	100.00	-	192.00	192.00	0.70	0.17	-	0.87	100.00	-	87.00	87.00
หยอดเมล็ด	1.21	1.37	0.11	2.69	100.00	11.00	258.00	269.00	1.09	1.43	0.17	2.69	100.00	17.00	252.00	269.00
ใส่ปุ๋ยเคมี	0.57	0.05	-	0.62	100.00	-	62.00	62.00	0.71	0.06	-	0.77	100.00	-	77.00	77.00
ฉีดยาปราบวัชพืช	0.09	-	-	0.09	100.00	-	9.00	9.00	-	-	-	-	-	-	-	-
ดายหญ้า	0.13	0.04	-	0.17	100.00	-	17.00	17.00	0.46	-	-	0.46	100.00	-	46.00	46.00
เก็บเกี่ยว-แกะเปลือก	1.51	1.58	0.25	3.34	100.00	25.00	309.00	334.00	1.50	1.55	-	3.05	100.00	-	305.00	305.00
รวม	4.77	3.70	0.36	8.83		36.00	847.00	883.00	4.46	3.21	0.17	7.84		17.00	767.00	784.00

ตารางที่ 21 : (ต่อ)

กิจกรรม	ปางคำใต้								รวม/เฉลี่ย							
	จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
เตรียมพื้นที่	1.00	0.10	-	1.10	100.00	-	110.00	110.00	0.97	0.34	-	1.31	100.00	-	131.00	131.00
หยอดเมล็ด	1.33	0.96	0.07	2.36	100.00	7.00	229.00	236.00	1.19	1.31	0.12	2.62	100.00	12.00	250.00	262.00
ใส่ปุ๋ยเคมี	0.79	-	-	0.79	100.00	-	79.00	79.00	0.68	0.04	-	0.72	100.00	-	72.00	72.00
ฉีดยาปราบวัชพืช	-	-	-	-	100.00	-	-	-	0.03	-	-	0.03	100.00	-	3.00	3.00
ดายหญ้า	0.59	0.02	-	0.61	100.00	-	61.00	61.00	0.37	0.02	-	0.39	100.00	-	39.00	39.00
เก็บเกี่ยว-แกะเปลือก	1.69	2.46	0.42	4.57	100.00	42.00	415.00	457.00	1.54	1.76	0.18	3.48	100.00	18.00	330.00	348.00
รวม	5.40	3.54	0.49	9.43		49.00	894.00	943.00	4.78	3.47	0.30	8.55		30.00	825.00	855.00

ตารางที่ 22 : การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

กิจกรรม	สิบสองพัฒนา							ปางค่าเหนือ						
	จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ตัดหญ้า	0.47	-	0.47	128.70	-	60.49	60.49	0.83	0.05	0.88	92.52	4.37	77.05	81.42
พ่นยาปราบวัชพืช	2.05	0.30	2.35	61.97	18.31	127.32	145.63	1.68	0.13	1.81	66.77	8.50	112.35	120.85
รวม	2.52	0.30	2.82	-	18.31	187.81	206.12	2.51	0.18	2.69	-	12.87	189.40	202.27

ตารางที่ 22 : (ต่อ)

กิจกรรม	ปางค่าใต้							รวม/เฉลี่ย						
	จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ตัดหญ้า	1.08	0.20	1.28	99.30	25.00	102.10	127.10	0.77	-	0.77	99.22	-	76.40	76.40
พ่นยาปราบวัชพืช	1.18	0.04	1.22	58.69	2.31	69.29	71.60	1.71	0.17	1.88	63.44	10.76	108.51	119.27
รวม	2.26	0.24	2.50		27.31	171.39	198.70	2.48	0.17	2.65		10.76	184.91	195.67

ตารางที่ 23 : ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ 717 ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา			ปางค่าเหนือ		
	ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)			ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)		
	เป็นเงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	เป็นเงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ต้นทุนการผลิต						
1. ต้นทุนผันแปร	901.29	1,042.08	1,943.37	614.94	961.41	1,576.35
ค่าวัสดุการเกษตร						
พันธุ์	276.28	-	276.28	214.08	-	214.08
ปุ๋ยเคมี	217.93	-	217.93	152.18	-	152.18
ยาปราบวัชพืช	294.00	-	294.00	162.47	-	162.47
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	29.43	-	29.43	41.97	-	41.97
วัสดุสิ้นเปลือง (กระสอบ)	-	-	-	0.61	-	0.61
แรงงานคน	36.00	847.00	883.00	17.00	767.00	784.00
แรงงานเครื่องจักร	18.31	187.81	206.12	12.87	189.40	202.27
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน (ร้อยละ 2)	-	7.27	7.27	-	5.01	5.01
ดอกเบี้ยเงินกู้	29.34	-	29.34	13.76	-	13.76
2. ต้นทุนคงที่	-	25.22	25.22	-	29.34	29.34
ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	-	25.22	25.22	-	29.34	29.34
รวมต้นทุนทั้งหมด	901.29	1,067.30	1,968.59	614.94	990.75	1,605.69
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)			469.67			465.88
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)			3.50			3.50
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)			1,643.85			1,630.58
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)			742.56			1,015.64
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)			- 299.53			54.23
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)			- 324.75			24.89

ตารางที่ 23 : (ต่อ)

รายการ	ปางค่าได้			รวม/เฉลี่ย		
	ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)			ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)		
	เป็นเงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	เป็นเงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ต้นทุนการผลิต						
1. ต้นทุนผันแปร	902.79	1,072.55	1,975.34	774.74	1,016.15	1,790.89
ค่าวัสดุการเกษตร						
พันธุ์	285.60	-	285.60	252.53	-	252.53
ปุ๋ยเคมี	256.20	-	256.20	199.00	-	199.00
ยาปราบวัชพืช	197.29	-	197.29	218.47	-	218.47
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	43.31	-	43.31	37.64	-	37.64
วัสดุสิ้นเปลือง (กระสอบ)	-	-	-	0.25	-	0.25
แรงงานคน	49.00	894.00	943.00	30.00	825.00	855.00
แรงงานเครื่องจักร	27.31	171.39	198.70	10.76	184.91	195.67
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน (ร้อยละ 2)	-	7.16	7.16	-	6.24	6.24
ดอกเบี้ยเงินกู้	44.08	-	44.08	26.09	-	26.09
2. ต้นทุนคงที่	-	34.30	34.30	-	28.91	28.91
ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	-	34.30	34.30	-	28.91	28.91
รวมต้นทุนทั้งหมด	902.79	1,106.85	2,009.64	774.74	1,045.06	1,819.80
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)			538.60			483.08
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)			3.50			3.50
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)			1,885.10			1,690.78
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)			982.31			916.04
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)			- 90.24			- 100.11
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)			- 124.54			- 129.02
ผลผลิตที่จุดคุ้มทุน (กก./ไร่)						519.94

ตารางที่ 26 : การใช้แรงงานคนในการผลิตสินค้าพันธุ์องุ่น(ไม่ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา

โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

กิจกรรม	สิบสองพัฒนา								ปางค่าเหนือ							
	จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ดายหญ้า	0.82	-	-	0.82	100.00	-	82.00	82.00	0.08	-	-	0.08	100.00	-	8.00	8.00
ใส่ปุ๋ยเคมี	0.32	-	-	0.32	100.00	-	32.00	32.00	0.42	0.11	-	0.53	100.00	-	53.00	53.00
แต่งกิ่ง	0.56	-	-	0.56	100.00	-	56.00	56.00	0.55	-	-	0.55	100.00	-	55.00	55.00
รดน้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-	0.03	-	-	0.03	100.00	-	3.00	3.00
รวม	1.70	-	-	1.70		-	170.00	170.00	1.08	0.11	-	1.19		-	119.00	119.00

ตารางที่ 26 : (ต่อ)

กิจกรรม	ปางค่าใต้								รวม/เฉลี่ย							
	จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ดายหญ้า	-	-	-	-	100.00	-	-	-	0.19	-	-	0.19	100.00	-	19.00	19.00
ใส่ปุ๋ยเคมี	0.32	-	-	0.32	100.00	-	32.00	32.00	0.37	0.05	-	0.42	100.00	-	42.00	42.00
แต่งกิ่ง	0.53	-	-	0.53	100.00	-	53.00	53.00	0.54	-	-	0.54	100.00	-	54.00	54.00
รดน้ำ	0.07	-	-	0.07	100.00	-	7.00	7.00	0.04	-	-	0.04	100.00	-	4.00	4.00
รวม	0.92	-	-	0.92		-	92.00	92.00	1.14	0.05	-	1.19		-	119.00	119.00

ตารางที่ 27 : การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย(ไม่ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

กิจกรรม	สิบสองพัฒนา							ปางค่าเหนือ						
	จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ตัดหญ้า	0.37	-	0.37	78.65	-	29.10	29.10	1.43	0.07	1.50	78.48	4.42	113.30	117.72
พ่นยาปราบศัตรูพืช	-	-	-	-	-	-	-	0.30	-	0.30	52.57	-	15.77	15.77
พ่นยาปราบวัชพืช	0.28	0.14	0.42	56.69	7.94	15.87	23.81	1.21	0.06	1.27	51.46	3.31	62.04	65.35
รวม	0.65	0.14	0.79		7.94	44.97	52.91	2.94	0.13	3.07		7.73	191.11	198.84

ตารางที่ 27 : (ต่อ)

กิจกรรม	ปางค่าใต้							รวม/เฉลี่ย						
	จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ตัดหญ้า	6.04	0.15	6.19	112.18	29.20	665.18	694.38	2.83	0.08	2.91	103.58	12.20	289.22	301.42
พ่นยาปราบศัตรูพืช	0.29	0.09	0.38	58.00	7.30	14.74	22.04	0.22	0.05	0.27	55.30	2.54	12.39	14.93
พ่นยาปราบวัชพืช	0.45	0.10	0.55	73.25	8.76	31.53	40.29	0.75	0.11	0.86	56.73	6.10	42.56	48.66
รวม	6.78	0.34	7.12		45.26	711.45	756.71	3.80	0.24	4.04		20.84	344.17	365.01

ตารางที่ 28 : ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตสินค้าพันธุ์ฮวงฮวย(ไม่ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา			ปางค่าเหนือ		
	ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)			ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)		
	เป็นเงิน สด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	เป็นเงิน สด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ต้นทุนการผลิต						
1. ต้นทุนผันแปร	133.37	217.58	350.95	434.50	318.70	753.20
ค่าวัสดุการเกษตร						
ปุ๋ยคอก	-	-	-	5.52	-	5.52
ปุ๋ยเคมี	87.57	-	87.57	187.73	-	187.73
ยาปราบศัตรูพืช	-	-	-	41.44	-	41.44
ยาปราบวัชพืช	25.40	-	25.40	115.97	-	115.97
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	9.52	-	9.52	71.03	-	71.03
แรงงานคน	-	170.00	170.00	-	119.00	119.00
แรงงานเครื่องจักร	7.94	44.97	52.91	7.73	191.11	198.84
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน (ร้อยละ 2)	-	2.61	2.61	-	8.59	8.59
ดอกเบี้ยเงินกู้	2.94	-	2.94	5.08	-	5.08
2. ต้นทุนคงที่	-	11.57	11.57	-	22.03	22.03
ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	-	11.57	11.57	-	22.03	22.03
รวมต้นทุนทั้งหมด	133.37	229.15	362.52	434.50	340.73	775.23
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)			-			-
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)			-			-
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)			-			-
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)			- 133.37			- 434.50
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)			- 350.95			- 753.20
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)			- 362.52			- 775.23

ตารางที่ 28 : (ต่อ)

รายการ	ปางค่าได้			รวม/เฉลี่ย		
	ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)			ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)		
	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนการผลิต						
1. ต้นทุนผันแปร	367.26	810.18	1,177.44	353.49	469.97	823.46
ค่าวัสดุการเกษตร						
ปุ๋ยคอก	-	-	-	2.54	-	2.54
ปุ๋ยเคมี	101.17	-	101.17	138.36	-	138.36
ยาปราบศัตรูพืช	18.98	-	18.98	25.66	-	25.66
ยาปราบวัชพืช	95.47	-	95.47	91.44	-	91.44
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	75.64	-	75.64	61.05	-	61.05
แรงงานคน	-	92.00	92.00	-	119.00	119.00
แรงงานเครื่องจักร	45.26	711.45	756.71	20.84	344.17	365.01
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	-	-	-	-	-	-
ค่าขนส่งผลผลิต	-	-	-	-	-	-
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน (ร้อยละ 2)	-	6.73	6.73	-	6.80	6.80
ดอกเบี้ยเงินกู้	30.74	-	30.74	13.60	-	13.60
2. ต้นทุนคงที่	-	18.75	18.75	-	18.88	18.88
ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	-	18.75	18.75	-	18.88	18.88
รวมต้นทุนทั้งหมด	367.26	828.93	1,196.19	353.49	488.85	842.34
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)			-			-
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)			-			-
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)			-			-
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)			- 367.26			- 353.49
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)			- 1,177.44			- 823.46
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)			- 1,196.19			- 842.34

ตารางที่ 30 : ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ผลผลิตลีนจีพันธุ์ฮงฮวย(ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา	ปางค่าเหนือ	ปางค่าใต้	รวม/เฉลี่ย
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่ / ครอบครั้ว)	5.25	7.07	14.15	10.19
เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่ / ครอบครั้ว)	5.25	5.43	14.15	9.75
ปริมาณผลผลิต (กก./ไร่)	179.11	185.27	222.65	210.49
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)	13.21	11.09	10.16	10.62
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)	2,366.04	2,054.64	2,262.12	2,235.40
การใช้ประโยชน์ผลผลิต (ร้อยละ)				
บริโภค	12.71	1.10	0.12	1.56
ขาย	87.29	98.90	99.88	98.44
ประเภทของผู้รับซื้อ (ร้อยละ)				
พ่อค้าในท้องถิ่น	-	-	7.69	4.35
พ่อค้านอกท้องถิ่น	100.00	100.00	92.31	95.65

ตารางที่ 32 : การใช้แรงงานคนในการผลิตสินค้าพันธุ์องุ่นช่วย(ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า
ปีการผลิต 2545/46

กิจกรรม	สิบสองพัฒนา								ปางค่าเหนือ							
	จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ดายหญ้า	1.14	-	-	1.14	100.00	-	114.00	114.00	0.16	-	-	0.16	100.00	-	16.00	16.00
ใส่ปุ๋ยเคมี	0.22	0.13	-	0.35	100.00	-	35.00	35.00	0.53	-	-	0.53	100.00	-	53.00	53.00
เก็บผลผลิต-คัดเกรด	0.84	-	-	0.84	100.00	-	84.00	84.00	1.19	-	-	1.19	100.00	-	119.00	119.00
แต่งกิ่ง	1.71	-	-	1.71	100.00	-	171.00	171.00	0.77	-	-	0.77	100.00	-	77.00	77.00
รวม	3.91	0.13	-	4.04		-	404.00	404.00	2.65	-	-	2.65		-	265.00	265.00

ตารางที่ 32 : (ต่อ)

กิจกรรม	ปางค่าใต้								รวม/เฉลี่ย							
	จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ดายหญ้า	0.18	-	-	0.18	100.00	-	18.00	18.00	0.29	-	-	0.29	100.00	-	29.00	29.00
ใส่ปุ๋ยเคมี	0.33	-	0.23	0.56	100.00	23.00	33.00	56.00	0.35	0.02	0.16	0.53	100.00	16.00	37.00	53.00
เก็บผลผลิต-คัดเกรด	0.41	-	0.20	0.61	100.00	20.00	41.00	61.00	0.61	-	0.14	0.75	100.00	14.00	61.00	75.00
แต่งกิ่ง	0.41	-	0.36	0.77	100.00	36.00	41.00	77.00	0.63	-	0.25	0.88	100.00	25.00	63.00	88.00
รวม	1.33	-	0.79	2.12		79.00	133.00	212.00	1.88	0.02	0.55	2.45		55.00	190.00	245.00

ตารางที่ 33 : การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตสินค้าพื้นฐานช่วย(ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

กิจกรรม	สิบสองพัฒนา							ปางค่าเหนือ						
	จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ตัดหญ้า	1.81	-	1.81	108.96	-	197.21	197.21	1.82	-	1.82	85.41	-	155.45	155.45
พ่นยาปราบศัตรูพืช	-	-	-	-	-	-	-	1.15	-	1.15	77.30	-	88.89	88.89
พ่นยาปราบวัชพืช	1.21	-	1.21	82.73	-	100.10	100.10	0.94	-	0.94	60.61	-	56.97	56.97
รวม	3.02	-	3.02		-	297.31	297.31	3.91	-	3.91		-	301.31	301.31

ตารางที่ 33 : (ต่อ)

กิจกรรม	ปางค่าใต้							รวม/เฉลี่ย						
	จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)			จำนวนแรงงาน(ชม./ไร่)			อัตรา ค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็น เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ตัดหญ้า	1.32	0.65	1.97	93.62	73.55	110.88	184.43	1.47	0.45	1.92	94.03	51.07	129.47	180.54
พ่นยาปราบศัตรูพืช	1.09	-	1.09	69.40	-	75.65	75.65	0.97	-	0.97	71.27	-	69.13	69.13
พ่นยาปราบวัชพืช	0.83	0.52	1.35	44.28	23.91	35.87	59.78	0.89	0.36	1.25	51.24	16.60	47.45	64.05
รวม	3.24	1.17	4.41		97.46	222.40	319.86	3.33	0.81	4.14		67.67	246.05	313.72

ตารางที่ 34 : ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตสินค้าพันธุ์สวยงาม(ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	สิบสองพัฒนา			ปางค่าเหนือ		
	ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)			ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)		
	เป็นเงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	เป็นเงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ต้นทุนการผลิต						
1. ต้นทุนผันแปร	253.18	706.14	959.32	388.51	573.85	962.36
ค่าวัสดุการเกษตร						
ปุ๋ยเคมี	93.65	-	93.65	201.61	-	201.61
ยาปราบศัตรูพืช	23.49	-	23.49	32.32	-	32.32
ยาปราบวัชพืช	89.21	-	89.21	51.23	-	51.23
ฮอร์โมน	-	-	-	18.99	-	18.99
ยาป้องกันเชื้อรา	-	-	-	4.04	-	4.04
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	35.24	-	35.24	68.95	-	68.95
แรงงานคน	-	404.00	404.00	-	265.00	265.00
แรงงานเครื่องจักร	-	297.31	297.31	-	301.31	301.31
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน (ร้อยละ 2)	-	4.83	4.83	-	7.54	7.54
ดอกเบี้ยเงินกู้	11.59	-	11.59	11.37	-	11.37
2. ต้นทุนคงที่	-	33.05	33.05	-	20.77	20.77
ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	-	33.05	33.05	-	20.77	20.77
รวมต้นทุนทั้งหมด	253.18	739.19	992.37	388.51	594.62	983.13
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)			179.11			185.27
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)			13.21			11.09
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)			2,366.04			2,054.64
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)			2,112.86			1,666.13
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)			1,406.72			1,092.28
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)			1,373.67			1,071.51

ตารางที่ 34 : (ต่อ)

รายการ	ปางค่าเหนือ			รวม/เฉลี่ย		
	ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)			ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)		
	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนการผลิต						
1. ต้นทุนผันแปร	886.75	372.69	1,259.44	718.52	450.04	1,168.56
ค่าวัสดุการเกษตร						
ปุ๋ยเคมี	293.47	-	293.47	252.56	-	252.56
ยาปราบศัตรูพืช	101.58	-	101.58	79.36	-	79.36
ยาปราบวัชพืช	94.84	-	94.84	86.02	-	86.02
ฮอร์โมน	65.92	-	65.92	49.32	-	49.32
ยาป้องกันเชื้อรา	56.25	-	56.25	39.81	-	39.81
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	76.17	-	76.17	69.96	-	69.96
แรงงานคน	79.00	133.00	212.00	55.00	190.00	245.00
แรงงานเครื่องจักร	97.46	222.40	319.86	67.67	246.05	313.72
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน (ร้อยละ 2)	-	17.29	17.29	-	13.99	13.99
ดอกเบี้ยเงินกู้	22.06	-	22.06	18.82	-	18.82
2. ต้นทุนคงที่	-	34.08	34.08	-	31.49	31.49
ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	-	34.08	34.08	-	31.49	31.49
รวมต้นทุนทั้งหมด	886.75	406.77	1,293.52	718.52	481.53	1,200.05
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)			222.65			210.49
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)			10.16			10.62
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)			2,262.12			2,235.40
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)			1,375.37			1,516.88
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)			1,002.68			1,066.84
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)			968.60			1,035.35
ผลผลิตที่จุดคุ้มทุน (กก./ไร่)						113.00

ตารางที่ 36 : ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ผลผลิตลำไยพันธุ์อีดอ(ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปางคำ ปีการผลิต 2545/46

รายการ	จำนวน
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่ / ครอบครั้ว)	6.00
เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่ / ครอบครั้ว)	6.00
ปริมาณผลผลิต (กก./ไร่)	102.08
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)	8.16
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)	832.97
การใช้ประโยชน์ผลผลิต (ร้อยละ)	
บริโภคในครัวเรือน	16.33
ทำพันธุ์	-
ขาย	83.67

ตารางที่ 37 : การใช้ปัจจัยการผลิตในการผลิตลำไยพันธุ์อีดอ(ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา

โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	หน่วย (ต่อไร่)	ปัจจัยการผลิต	
		ปริมาณ	มูลค่า
ยาปราบศัตรูพืช			
ยาปราบศัตรูพืช (น้ำ)	ลิตร	0.17	50.00
ยาปราบศัตรูพืช (ผง)	กก.	-	-
ยาปราบวัชพืช			
ยาปราบวัชพืช (น้ำ)	ลิตร	0.67	58.33
ยาปราบวัชพืช (ผง)	กก.	-	-
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	ลิตร	1.42	25.50

ตารางที่ 38 : การใช้แรงงานคนในการผลิตลำไยพันธุ์อีดอ(ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า
ปีการผลิต 2545/46

กิจกรรม	จำนวนแรงงาน (คน-วัน/ไร่)				อัตราค่าจ้าง (บาท/วัน)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	แลกเปลี่ยน	จ้าง	รวม		เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ดายหญ้า	1.00	-	-	1.00	100.00	-	100.00	100.00
เก็บผลผลิต	0.14	-	-	0.14	100.00	-	14.00	14.00
แต่งกิ่ง	1.92	-	-	1.92	100.00	-	192.00	192.00
รวม	3.06	-	-	3.06		-	306.00	306.00

ตารางที่ 39 : การใช้แรงงานเครื่องจักรในการผลิตลำไยพันธุ์อีดอ(ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงปังค่า ปีการผลิต 2545/46

กิจกรรม	จำนวนแรงงาน (ชม./ไร่)			อัตราค่าจ้าง (บาท/ชม.)	ค่าแรงงาน (บาท/ไร่)		
	ตนเอง	จ้าง	รวม		เป็นเงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม
ตัดหญ้า	0.50	-	0.50	31.50	-	15.75	15.75
พ่นยาปราบศัตรูพืช	1.33	-	1.33	88.97	-	118.33	118.33
พ่นยาปราบวัชพืช	0.67	-	0.67	88.31	-	59.17	59.17
รวม	2.50	-	2.50		-	193.25	193.25

ตารางที่ 40 : ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตลำไยพันธุ์อีดอ(ให้ผลผลิต)ในพื้นที่ศูนย์พัฒนา

โครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	ต้นทุนและผลตอบแทน (บาท/ไร่)		
	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนการผลิต			
1. ต้นทุนผันแปร	141.33	501.93	643.26
ค่าวัสดุการเกษตร			
ยาปราบศัตรูพืช	50.00	-	50.00
ยาปราบวัชพืช	58.33	-	58.33
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	25.50	-	25.50
แรงงานคน	-	306.00	306.00
แรงงานเครื่องจักร	-	193.25	193.25
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน (ร้อยละ 2)	-	2.68	2.68
ดอกเบี้ยเงินกู้	7.50	-	7.50
2. ต้นทุนคงที่	-	25.00	25.00
ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	-	25.00	25.00
รวมต้นทุนทั้งหมด	141.33	526.93	668.26
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)			102.08
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)			8.16
มูลค่าผลผลิต (บาท/ไร่)			832.97
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)			691.64
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)			189.71
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)			164.71
ผลผลิตที่จุดคุ้มทุน (กก./ไร่)			81.89

ตารางที่ 41 : ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในการผลิตลำไยพันธุ์อีดอ(ให้ผลผลิต)
ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ปีการผลิต 2545/46

รายการ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ปัญหาในการผลิตพืช		
ครัวเรือนที่ไม่มีปัญหา	1	50.00
ครัวเรือนที่มีปัญหา	1	50.00
ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง	1	100.00
ศัตรูพืชรบกวน	1	100.00
ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล		
ครัวเรือนที่ไม่ต้องการ	1	50.00
ครัวเรือนที่ต้องการ	1	50.00
จัดหาปัจจัยการผลิตในราคายุติธรรม	1	100.00
ส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืช	1	100.00

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า. 2544. มุลนิธิโครงการหลวง. ข้อมูลพื้นฐานศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า. (เอกสารอัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลผาข้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา. 2546. ข้อมูลประชากรหมู่บ้านบริวาร. (เอกสารอัดสำเนา)

ภาคผนวก

ตารางแสดงรายละเอียดในการเก็บข้อมูลของครัวเรือนเกษตรกร
ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า อำเภอปาง จังหวัดพะเยา

บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	จำนวนครัวเรือน
สิบสองพัฒนา	7	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	65
ปางค่าเหนือ	6	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	35
ปางค่าใต้	1	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	38
รวม					138

ตารางแสดงรายละเอียดในการเก็บข้อมูลการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ
ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า อำเภอปาง จังหวัดพะเยา

ชนิดพืช	บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	จำนวนพืช
ข้าวไร่	สิบสองพัฒนา	7	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	22
	ปางค่าเหนือ	6	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	17
	ปางค่าใต้	1	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	15
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	สิบสองพัฒนา	7	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	23
	ปางค่าเหนือ	6	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	17
	ปางค่าใต้	1	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	16
ลิ้นจี่ (ให้ผลผลิต)	สิบสองพัฒนา	7	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	6
	ปางค่าเหนือ	6	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	7
	ปางค่าใต้	1	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	13
ลิ้นจี่ (ไม่ให้ผลผลิต)	สิบสองพัฒนา	7	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	9
	ปางค่าเหนือ	6	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	13
	ปางค่าใต้	1	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	8
ลำไย (ให้ผลผลิต)	สิบสองพัฒนา	7	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	2
ลำไย (ไม่ให้ผลผลิต)	สิบสองพัฒนา	7	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	10
	ปางค่าเหนือ	6	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	4
	ปางค่าใต้	1	ผาช้างน้อย	ปาง	พะเยา	6
รวม						188

